

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedéven egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujságra a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., július—septemberre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Galambócz vára.

(Babakáj sziklával az aldunai szoroson Szerbia felé.)

Sovárogva közeledik az Al-Dunán utazó ama nagyszerű hegy-lánczolat felé, melly a Bánság messzeterjedő síkságait délfelől övezi, és a síkföld untató egyformasága helyett ismét a környék gazdag változatosságával, és különféle nagyszerű természeti tüne-ményekkel lepi meg a vándort. A Duna, — keleti folyását követve, — e hegyek közé vezet bennünket, mellyek el-ágazásai eleinte csak szelid mosolygó dom-bok s hegyekként mu-tatkoznak; majd végre a Duna mindkét part-ján meredek sziklafalak jönnek elő. Egyszerre a folyam görbülete egé-szen elzárja előlünk a hátrahagyott egyszerű tájakat, és az utazó előtt egy kép tárul fel, melly megnyitásként tekinthető azon vad-re-gényes vidékek bő cso-portozatának, melly in-nen kezdve egész a Vaskapun túlig, a Duna ezüst tükrét övezi.

Köröskörül, a merre csak láthatunk, mindig nagyobbodó hegygerin-czek emelkednek, s óriási karjaikkal egyes völgyeket ölelnek kö-rül, mellyek közepén a Duna hőmpölyög büsz-ke nagyságában. Ko-mor, sötét sziklafalak lepik el a háttért, és a hatalmas vizutnak minden kifolyása el lát-szik zárva lenni.

E völgy legmélyebb pontján, hol a folyam a Klissura nevű szorosba tér, függélyesen emelkedik ki a hullámokból az ugynevezett Babakáj nagyszerű sziklatömege, mellynek csucsáról még most is merészen tekintenek alá Galambócz várának omladozott falai, kilencz négyszegű tornyával, mellyek közül három a szikla legfelsőbb fokán székel, három a középrészen, a három legsalsónak falait pedig már a Duna hullámai mossák. E várfalakkal összekö-

tött kilencz torony nagyszerű erődöt képezett, s hajdan e szoros környéke felett uralgott. A bal vagy bánsági parton is látni, Galambóczczal csaknem átellenben, egy csucson romokat, ezek a haj-dani László vára romjai; de sokkal kisebb terjedelműek, s csak-nem egészen el vannak már pusztulva.

E vidék sajátságos jelleme, gazdag festői vidéke, egészen elra-gadja a nézőt, és jelen bájaival a mult idők komoly képeit idézi elé lelkünkbe. Itt igen sok tárgynak nagyobb jelentőséget adnak a történeti visszaemlé-kezések a viszontagsá-gos multból.

A Duna folyását gát-ló hegyszirtek, még most is viselik némi nyomait a hatalmas ró-mai uralomnak, melly e vidéken alkotott, a keleti harczvágó né-pek benyomulásai ellen birodalmának védbás-tyákat. Római épüle-tek maradványai, és koronként található fel-iratok, mutatják még e hegyekben azon ponto-kat, hol a scythiai vagy macedoni legiók ta-nyáztak. Ugy Traján császár azon hadjáratá-nak nyomai is észreve-hetők, melly által biro-dalma határát a Duna balpartjára, a mai Bán-ságra (Dacia Riparia), Erdélyországra (Dacia Mediterranea), Moldva-és Oláhországra (Dacia Transalpina) is kiter-jesztette.

GALAMBÓCZ VÁRA.

Dacia elfoglalása után Traján, birodalma minden részéből gyűjtött telepítőket, uj országa benépesítésére. Virágzó városokat alapított; mellyek közül a történet következőkről emlékezik, u. m.: *Margum*, *Arcidara*, *Turris litterata*, *Centum Putea*, a Moldva vize mellett, hol még a római bányászat nyomai mutatkoznak; *Bersovia*, ma is egy kis folyó neve, hihetőleg ennek partján állott a város; *ad Aquas*, hol jelenleg a mehadiai fürdők vannak, *Morisenum* és *Tibiscum* stb. mind megannyi jeles római városok voltak Dacia Ripariában, a mai Bánságban, melly két római császárnak is szel-

gált szülőhelyül, Aureliánnak és Galeriusnak. — Később a góthok, gepidák és vandálok vonultak e völgyeken rombolva keresztül s foglalták el, de ezeket csakhamar elűzték a longobardok, ezeket ismét az avarok és tatárok. Európa és Ázsia népei itt véres csatákat vívtak.

Galambóc vagy Golumbács, hajdan Columbaria, törökül Gögerdsinlik (mi annyit tesz mint galamb-ducz) római eredetéről kétkednünk nem lehet. Őseink bejövetele és honfoglalása után nem sokára már, Galambóc, Belgrád és Szendrővel együtt, Keve vezér felsőbbbsége alá tartozott. Már a törökök első bejövetelekor, 1391-ben, tehát 62 évvel Konstantinápoly elfoglalása előtt, Galambóc vára is Bajazid szultán győztes serege által elfoglaltatott, de Perényi Péter által ismét visszavétetett. 1428-ban Zsigmond uralkodása alatt, másodsor is török kézre került e vár. A következő évben Zsigmond ostromoltatta Galambócot, körülvette vizen és szárazon, de ekkor szerencsétlenségére II. Murad roppant erővel jött a várbeliiek segítségére, úgy hogy fegyverszünetet kelle kötnie, s a várat önként átengedni a töröknek.

Ezután Galambóc folytonosan a törökök birtokában volt, innen további hódításaik a Duna mindkét partján, tetemesen elősegítették. Több mint 260 évig maradtak e vár folytonos birtokában, midőn Belgrád visszafoglalása után 1688-ban Galambóc várából is kiűzettek; és e régi romlásnak indult falakat, elpusztulva hagyták oda.

E regényes Dunavölgyet, — melly méltán számíttatik földrésziünk legszebb természeti nevezetességeihez, — egyrészt t. i. a Duna bal oldaláról, a Karpát lenyúló hegyláncolata; másrészt pedig, a Duna jobb partjáról, a nyugatról keletfelé huzódó Alpesekek ágai képezik, mellyek itt összefolynak, s a Duna fenekén gyökereikkel egyesülnek. Ha jól szemügyre vesszük azon roppant függélyes sziklatömegeket, mellyek Babakájtól kezdve egész Orsován tulig a Duna mindkét partját övezik s azt összeszorítják, nagy valószínűséget találunk azon állításban, hogy hajdan e sziklák a Duna folyásának gátot vetettek, és az roppant mennyiségű vizével a mai Bánság síkjait öntötte el, s mindaddig tengert képezett, míg a lefolyásra utat tört magának.

Bármily vonzerővel bir is Galambóc regényes vidéke az utazóra nézve, azért ennek is van egy valódi csapása azon kis férgékben, mellyek aprilis, majus és junius havakban számtalan rajokban mutatkoznak e vidéken, s a *kolumbácsi* vagy galambóczi *legyek* neve alatt ismeretesek e vidéken. Felhőhöz hasonló tömegekkel töltik el a levegőt, és közeledtek embereket és állatokat remegésbe hoz. A csordák elhagyják legelőiket, a földmives szarvasmarháját biztos helyre rejti, és a különben olly eleven élet, és a szabadbani sürgés-forgás egyidőre megszűnik. A melly marhát e légsereg meglep, az közönségesen áldozatja szokott lenni. Zsákmanýukon rendszeren a leggyengédebb részeket szokták kikeresni, s azért többnyire az állat füleibe és szemnyílásaiba, vagy orrlyukain és száján át, a légsőbe, sőt a belekbe is beveszik magukat, hol gyakran az állat halála után is egész nagy mennyiségben találhatnak.

E rovarok szurásai égető érzést okoznak, mellyből gyorsan előálló fájdalmas kemény daganatok támadnak; több illy szurás egy helyen olly erős lázt és görcsöket okoz, hogy a legerősebb állat is kevés órai szenvedés után elvész. A nap heve igen ártalmas e rovaroknak, és azért is reggel napfeljötté előtt, vagy este naplemente után vagy borongós időben, midőn a napnak nincs olly ereje, legveszélyesebbek. Hideg esős időben igen keveset, vagy épen nem jönnek elő, ekkor fák levelei alatt, vagy odvas fákban, de leginkább a Galambóc körüli sziklahasadékokban, s kisebb nagyobb barlangokban tartózkodnak. Innen bujnak elő szép lanyha időben, s özőnlük el a vidéket; ebből eredt azután az a néphit, mintha a kolumbácsi legyek e sziklabarlangokból vennék eredetüket. — E barlangok egyik legnagyobbikáról, melly Galambóchez közel látható, az itteni néprege azt tartja, hogy: itt van eltemetve a szent György által megölt nagy sárkány, és hogy ennek rothadt hullájából állottak elő e kártékony rovarok. Többször kísértették meg már, befalazni ez üreget, de mindezen törekvés hasztalan volt, miután sem ez üregek sem az erdők, hanem az itteni vizek szülő okai e férgéknek. Gyakran 8—10 mérföldre is terjed vándorlásuk, de sehol sincs olly nagy számmal, és sehol sem olly kártékony, mint Galambóc körül, hol a természet mindent egyesített, mi életüket és szaporodásukat biztosíthatja.

E Duna-szoros bemeneténél minden pont, mellyet Galambóc várából láthatni, meglepő kilátást nyújt a Duna nagyszerű völgyére. Ezernyi szebbnél szebb tájat lehetne itt gyűjteni egész a Vaskapuig, mintegy tizennégy mérföldnyi hosszúságban, s közöttök több történeti érdekű tárgyra is akadhatunk; mint például a *Traján táblájára*, mellyet egy közelebbi alkalommal szintén fogunk ismertetni.

Zombory Gusztáv.

Három költemény.

TÓTH KÁLMÁN „Összes költeményeiből.“ *)

Piros tűzből.

Piros tűzből sötét korom,
Szeretből gyűlölet,
Guny lesz a sok szenvedésből,
De senki sem tudja meg.

Nem tör az ki, csak belül dul,
És a szívet bántja csak:
Mért szeretett, mért szenvedett,
Mért volt ollyan balgatag.

Balassa dálnok a hét toronyban.

Nem is fájhat már, azt híven,
Nem is fájhat már, bármi érje,
És im egy vándornak híren,
Megint kicsordul szívem vére.

Sirhatnak ott csak az anyák,
Ha lányaik bájjakkal telvék:
Hogy szívük szűzi magzatát
Idegen karjába nevelték.

Nem hiszek már, azt gondolám,
De ime szívem fájva dobban,
És gunyos vádat mond reám:
Ismét hívek, ismét csalódtam.

S zokoghat ott fücska, lány,
Minden falat kenyérre mellett,
A mellyet apjuknak talán
Szerezni árulással kellett.

Oh mert nevetség hinni már:
Hogy jobb nap is jó a magyarra,
Egén villám volt a sugár,
Utána több felhő takarja.

De nem sir ottan senki sem,
A régi sirt, az új megszokta,
Miért is sirnának, hiszen
Csak mosolyogni tud a szolgál.

Jaj ott a hármás hegy körül
Hol a Duna hullámi zugnak,
Apa, fiának nem örül,
Nem gyermeke az, hanem új rab.

Nem, nem jaj ottan senkinek,
Eztán is érje őket bármi,
Csak a költőnek jaj, kinek
A szíve milliók helyett
Tud érzeni, szenvedni, fájni.

Zene alatt.

Szól a zene szomoruan,
Hadd szóljon még szomorubban,
Szakadozzon a hur,
Törjék el a vonó,
Engemet már az vidit
Csak, a mi szomorú.

Szól a zene szomoruan,
Hadd szóljon még szomorubban,
Legyen több bubánat,
Több szenvedés benne,
Több mint a világon,
Több mint a — szívembe.

Az utolsó budal basa.

Történeti elbeszélés JÓKAI MÓR-tól.

(Folytatás.)

A nagyvezér megjelenésének híre az ostromlók heve zsibbadni kezdte: a hadtanácsban a vezérek egy része, azok közt Stahremberg, az ostrom félbehagyását tanácsolák; hogy a császári sereg ennyi veszteség, ennyi küzdelem után ismét vonuljon el szégyennel a töröktől el nem vivható vár alól. A magyar vezérek s a két Badeni herczeg leküzdtek e megalázó indítványt. Badeni Lajos elég merész volt szemükbe mondani a vezéreknek, hogy nem a vívók lanyhasága késlelteti ennyire a sikert, hanem az, hogy nincsen két napra való tervük soha.

Már ekkor a keresztyén tábor tizezer gyalogot és kétezer lovast vesztett fegyver, tűzagnak, és betegségek miatt.

A Lothringi herczeg negyvenezer emberrel szemközt fordult a nagyvezérre s augusztus 13-án ágyulövésnyi távolban állt egymás előtt a két sereg. Vívók és ostromlottak várták a harcot, ettől függött a vár sorsa. A harc azonban nem következett be; mind két vezér jónak tartotta álláspontját s a másikat várta. Utoljára is, ha a török vezérnek volt mulatni való ideje, a herczegnek nagyon volt. A halogatás nem az ő kárát szaporította.

Azon éjjel a törökök tűzhányókkal kísérlék meg a Pestet Budával összekötő hid elrombolását, de sikertelenül, mert az óbudai bátor molnárok csónakaikkal a tüzdereglyék elé kerülve, azokat eleve elsüllyesztették.

*) Most jelentek meg két kötetben.

A nagyvezér ki akarta kerülni az elhatározó csatát, hanem e helyett minden áron friss csapatokat akart bevetni a várba. 14-én reggel egy dandár, nyolc ezer spahi és jancsárból álló, Budakeszin és a Szent-Pál völgyén keresztül a keresztyének jobb szárnyát megkerülte s a horvát gyalogokat olly zavarba hozta, hogy azok saját ezredesüket is összetaposták, midőn Dünewald vértesei és a Bercsenyi huszárok szembejöttek rájuk. Erre dühös csata támadt; a horvátok a magyarokkal együtt visszafordultak a törökre, a lovasságot megszalaszták s a cserben hagyott gyalogokat az utolsó emberig lekaszabolták. Két ezer török hullott el, köztük két basa, nyolcz ágyu és zászlók maradtak a győztesek kezében. Ez a harc a Nagy-Svábhegyen történt, a hol most azok a szép szőlőkertek vannak. Az elfoglalt zászlókat a viárokban tüzték ki, hogy láthassa Abdi basa a várból a törökök veszteségének tanujeleit. A leölt jancsárok mindegyikénél volt három kézi granát és egy ásó. Valószínűleg hirtelenében sánczot akartak verni a Svábhegyen s ott helyet foglalni.

Tizenhetedikéig csak az ágyuk felelgettek egymásnak, az ellenség minden oldalon pihent és várt, az nap a törökök egy tüzaknát lobbantottak fel, de az csak saját maguknak tett kárt.

Abdi basa ezalatt megújult hévvel védte a várat, betömte a támadt réseket, új sánczokat ásott, hadait lelkesíté; míg az ostromlót a felmentő sereg csatározásai elvonták és csüggeszték.

Augusztus 20-án, épen szent István napján, hirtelen egy csapat lovasság rohanta meg a keresztyén táborát; lóhátra ültetett jancsárok voltak azok. (Derék katona, a kinek mindegy, ha ma gyalogságnak használták s holnap lovasnak ültetik fel és úgy is verekszik.) Ugyanazon horvát ezredet találtak utjokban, melly néhány nap előtt a Nagy-Svábhegyen segített a diadalhoz. Ezuttal keresztültörték magukat rajta; vágatva rohantak a tábor védő gátáig, ott legráztak lovaikról, gyalog, fegyverrel kezükben áttörtek a védsánczokon s mielőtt a keresztyén sereg zavarából magához térhetett volna, már benn voltak a Tabánban, (így nevezte el a török a hosszú külvárost), ott Heiszler vasas lovasai jöttek rájuk szemközt, azokkal is megütköztek, azokat is elverték maguk elöl, s már közel voltak a fehérvári kapuhoz, már jött Abdi basa segítségükre, midőn Petneházy előrohant hajduival s dühös viadalt kezdé velük, melly azzal végződött, hogy kétezer ötszáz jancsár közül nem jutott több a várba ötszáznál, annak is nagy része sebesülten.

Hanem ez még is diadal volt: erkölcsi diadala a török katona önfeláldozó merészségének a keresztyén hadvezetők fontoskodása felett. Mi történhetett volna, ha ugyanekkor egy jancsárezred helyett az egész török sereg rohan a mienkre. Szerencsénk volt a nagyvezér tehetetlensége.

E siker öröme Abdi basa háromszor adatott sorlövést minden ágyujából s négy új veres zászlót tüzetett ki falaira: keresztyének boszujára.

Augusztus 22-én reggel ostromot szinlettek a császáriak, mellynek az volt a célja, hogy ezalatt a kastélyt, melly a vár felett uralgott, véglegesen hatalmukba kerítsék. A terv sikerült; háromszáz harcos felmászott a rommá lőtt torony magaslatára s onnan lehányta a törököt. Az ozmanok háromszor kísérlék meg elverni onnan elleneiket, mindig sikertelen, ekkor bevonultak a torony alsóbb emeleteibe és pinczéibe. A pincze-ablakokon át folytonosan tüzeltek kifelé, úgy hogy a toronyban fennlevőknek lehetetlen volt segítségükre menni alulról, vagy akár azoknak onnan visszatérni; s emellett azon pokoli ötletük támadt, hogy az alsó emeletekben kénkövet halmoztak fel s azt meggyújták. A felettük levő ostromlónak mind ott kellett fuladni. Azonban a terv meg hiúsult azon, hogy a torony boltozatain nem hatolt át a kénfüst, a helyett inkább lefelé terjedt, s az ótalmazókat szorítá ki üregeikből, másnap egészen a keresztyének hatalmában volt a kastélytorony; ágyukat vontattak fel rá s onnan gyönyörűen lóhatték végig az egész várat.

Azon a napon az éjjeli vihar alkalmával Abdi basa egy törökké lett magyart s egy szerecsent küldött ki a várból, levelekkel a nagyvezérhez. A szerecsen jó uszó volt, a Dunán keresztül menekült, s kétszer átuszta azt, hogy a nagyvezérhez juthasson; de a másikat elfogták a huszárok a Csepel csucsánál. Meglelték nála a levelet, mellybe ez volt írva:

„Lehetetlen tovább tartanom a várkastélyt, annak bukása pedig a várét is maga után vonja. Kérek minél gyorsabb segélyt, kü-

lönben vége az ellenállásnak. Én nem mulasztottam el semmit. Én elkövettem mindent, a mi hatalmamban állott. Engem nem érhet vád. Huszadikán alig háromszáz ember érkezett be hozzám, huszonkettikén közölük száz elhullott a kastély ótalmában. Az ellenség minden törekvésem ellenére befészkelte magát a kastélyba; kiket ellene küldöttem, azok nincsenek többé. — Segélyt, gyors segélyt kérek a nagy Isten nevében.“ *)

Még ugyan megkisérlé a kastélyt másnap, harmadnap visszafoglalni; de mindannyiszor sikertelen. A közelfekvő házakból puskatüzzel, granátokkal pusztítá a torony omladékain levőket, kik ott el nem sánczolhatván magukat, bádogveretes deszkákkal védtek magukat, azokat ismét égő szurkos nyilakkal gyújták fel a törökök; ez a pont három napig folytonos harc helye volt, ember ellenében, a holtakat félrelökték s jöttek helyükbe új élők; alig volt husz ölnyi tér a viadalra.

Jól lehetett tudni, hogy itt az idő, a mellyben a nagyvezérnek végső csapást kell merészelné az ostromlók ellen, ha a várat fel akarja szabadítani.

Augusztus 29-én hajnalhasadta előtt az északi hegyek felől alászállottak a török hadcsapatok, 1000 spahi, 2000 jancsár és 15,000 tatár. Ezer ötszáz lovas hirtelen Ó-Budán termett, s az előőrsoket felriasztva a dunai köröndre vetette magát. Itt a czölöpzetek mögött és a dunai sajkákon Apti vezérlete alatt magyar hajduk és német czéllövészek csapatai álltak, azok visszaverték őket; arra a Rökushegyen épült nagy ágyutelepet rohanták meg, hol Mercy és Heiszler tábornokok fogadták a rohamot; a török elszántan harczolt, egy aga, ki már két halálos sebből vérzett, még birt elég erővel Mercyt úgy sujtani vállon, hogy ez a pánczélon keresztülható vágásba belehalt. De ez is hasztalan volt, a városba nem lehetett bejutniok; a vad roham vissza lett verve; a szétbomlott hadtest egy része Pálffy Ferencz lovas ezrede által a Kis-Svábhegynek lön szorítva; a rend felbomlott mind a két hadsereg között. A Pálffy által üldözött spahik viszont a lotharingi herceget terelték maguk előtt, a fővezér közel volt hozzá, hogy foglyul essék, midőn egyszerre Schöning a brandenburgiakkal segítségére jött. A két tűz közé szorult dandár kétségbeesve küzdött elől hátul tóduló ellenségei közepett; egy böszült csapata hirtelen oldalt nyitva rést egész a császári herceg főhadiszállásáig tört utat s ott hagyta magát lekaszabolni veszett viadal közt. Abból a hadtestből, a mit hajnalban elküldött a nagyvezér, még csak hirmondó sem tért vissza hozzá a csatából.

Délre vége volt a harcoknak.

Délután egy órakor csengő táborig zenével vonult át a hidon Scherfenberg rég várt segélyhada, Piccolomini vezénylete alatt: a nagyvezér látta azt jól a hegytetőről s elvonult onnan érdi táborába.

Pár nap mulva még ezerkétszáz svéd is érkezett meg távol hazájából az ostromban résztvenni; a keresztyénhad hatezerkét-száz emberrel szaporodott, a török felmentősereg hátrább vonult. Budavár sorsa el volt döntve.

(Folytatás következik.)

A hitregei (mythosi) állatok.

(Folytatás.)

2. A Phönix.

A Phönix-ről a régi korban Egyiptomban és Araborszáiban szentül igaznak hitt mese élt, mellyet Herodot következőleg ír le.

Az egyiptomi papok szerint, minden ötszázadik évben, keletről Arabországból jött egy madár Héliopolis városba Phra templomába, mellyet karvalyalakúnak rajzoltak s a napistent ábrázolá. Csak akkor jött, midőn atyja kimult, mellynek hulláját myrrhával bebalzsamozott tojásban magával hozta, hogy a templomban eltemesse, vagy mások szerint, hogy magát a templomban illatos tömjénben elégesse. E végre Phra templomában külön szentélylyel birt, mellyből elégesse után harmadnapra megifjodva kelt ki szárnyra és visszatért keletre.

Az egyiptomi emlékeken ibiczalakban ábrázolák, fején egy tollpamattal. Megérkezését a papok ünnepélyesen kihirdették, mire az egész országban szent ünnepeket ültek. Színe részint arany, részint piros, nagyságára hasonlita a sashoz. Plinius szerint mindig csak egyetlenegy illy madár élt az egész világon. Szerinte főnebbi

*) Szalay László V. k., 329. l. Rödernél Vecchi levele.

színein kívül farka kéklő rózsaszínű volt, csorrán taraj állt, s Aethiopiában és Indiában lakott. Ötszáz, vagyis szorosabban 461 éves korában fészket csinál fahaj- és tömjénfaágakból, ekkor egész a napig felröpül s csak akkor tér vissza, midőn attól szárnyai elperzselődtek. Ekkor fészkeben hamuvá égeti magát, miközben haláldalt énekel — s hamvaiból megifjodva ismét életre tér. Elsőbb hernyóalakkal birt, de a napsugár befolyása alatt száz nap múlva visszanyerte előbbi madáralakját, mi által új időszakot kezd meg. Az egyiptomiak négy illyent ismertek, mert a Phönix *Sesostris*, *Amasis*, III. *Ptolomäus* és *Tiberius* uralkodása alatt jelent meg.

E leírásokból láthatni, hogy a Phönix csak jelképi állat volt; jelképe az egy 500 éves időszaknak. A Phönix keletről jött, mint reggel a nap és oda is ment vissza. Keleten feküdt a pálmák hazája, Phönícia, mellytől nevét is nyerte és a hieroglyphák közt a palmaág az év és szabályos időszakok jele, miért is a datolyapálmát Phönix-nek nevezték. A Phönix madár önmagától megifjul, új életre kél ismét, vagyis önmagát szüli, mint egyik időszak a másikat. Az első keresztyén irók is átvették a Phönixet az idő és feltámadás jelképéül, sőt a byzanti császárság korában czimer-állat volt. Földtekén avagy lobogó máglyán állva ábrázolák e fölírásal: *Örökkévalóság* (aeternitas); vagy: *az idő szerencsés megújulása* (felix temporum reparatio). A későbbi keresztyén korszakban megszűnt a feltámadást a madár jelképezni, s helyette a tojás birt ollyféle jelentéssel, melly husvétkor ma is jelentőséggel bír. — Ezért temetésnél, mint a feltámadás jelképét, egykor tojást szoktak a halott-vivők kezébe adni, mellyet később a citrom váltott fel.

A Phönix hitregéjének alapul Közép-Ázsia aranyfáczána szolgálhatott, melly alakra s színre sokban egyez a Phönix leirt s festett alakjával.

3. A Grif-madár (Greif).

A grif egészen másnemű madár, mint a Phönix. *Ktesias* úgy értesült Persaországban, hogy ez állat magas hegyeken él, akkora, mint egy nagy farkas, sasorra, tüzes szeme, négy oroslánlába s körmei, mellén veres, többi testén fekete tolla, s hátán fehér szárnya van. Fészket sziklacsucsrakja, fiatal korában könnyen, de felnőtt korában nehezen fogható. Kivéve az oroslánt s elefántot, minden állatot legyőz.

India szomszédságában a baktriaiak hitték, hogy a grif őrzi Indiának aranytermő földét s az aranyat a földből kikaparva, fészket készít belőle magának s mit az eső ebből elmos s leusztat a sík földre, csak az jut az indiaiak birtokába. Ellenben az indiaiak szerint, minek őríznie a grif az aranyat, hisz nincs arra szüksége s csak azért harcolnak az aranyások ellen, mert tőlük kicsinyeiket féltik. Ez okból az aranyások csak holdvilágtalan éjeken mertek kimenni az aranytartalmu pusztákra és pedig ezer, kétezernyi csoportban, mindegyikük kezében fegyvert, hátán zsákot vive. Ha elég szerencsések voltak a grifektől észre nem vétetni, mint dús gazdagok tértek vissza; ellenben, ha azok megsejték a vakmerőket, akkor bizonyosan éltükkel lakoltak. Hogy ez aranyföld Indiától északra feküdt, s csuda-lények által lakott vidéknek tartották, azt Herodot görög író is mondja. Ezt hallotta, de maga sem hitte, hogy itt laknak az egyszemű emberek, az Arimaszok, ezeken fölül pedig a grifek laknak.

De nemcsak a grifek, hanem a hangyák is őríttek aranyat. Herodot szerint Indián tul, keletre volt egy nagy, ismeretlen puszt, mellynek szélén hangyák álltak őr, kisebbek a kutyánál, nagyobbak a rókánál. Mélyen a föld alá ástak ezek lakot maguknak s e közben aranytartalmú homokot hánytak ki, mellyet az indusok keresni s összeszedni jártak. Erre a forró évszakot választák, mikor t. i. a hangyák a föld alatt hűsültek. A homoknak zsákraszedésével azonban sietni kellett, mert ha a hangyák észrevették, az aranyá-

szok tevéstől együtt odavesztek. Sikerült azonban néha mégis illy hangyát elfogni, mellyet azonnal a persa királyhoz vittek. Mások szerint ez arany igen tiszta volt s a hangya bőre hasonló a párdúcéhoz. Ez aranyat hangyaaranyának is nevezték. Tehát két arany-örző lény volt: a grif madár és az óriáshangya.

A hitregék költése és fentartása az uralkodó népek politikájához tartozott, kik természetes segédforrásaiktól, különféle babonás borzalmak keltése által igyekeztek vetélytársaikat visszatartani. A becses tárgyak azért, mellyek nyereséges kereskedelmi czikkek voltak, mind messze földön, valahol a világ vége környékén mondatnak találatni, hol azokhoz csak iszonytató veszedelmek után lehet jutni; mert p. o. az aranyat a grif és óriáshangya, a tömjénfát szárnyas kigyók, a fahéjat szintén nagy, a sziklákon élő madarak őríték s a t. Később mind azt ismételték a portugalok és más európaiak, mit a phöniziek és a görögök, kereskedésük hasznára, védelmére olly jó sikerrel kigondoltak.

A grif és óriáshangya mondája kétségkívül, Indiának a pontusi nagy fekete tengeri tartományokkal összeköttetése által jutott el a görögökhöz, épen ugy mint Assyria uralma által Baktrián át Persaországba s Assyriába jutott, hol a grifet a kőfaragványok közt Ninive romjain mai napig is láthatni. Bizonyos, hogy e mondára a közép-ázsiai hegyekben tartózkodó sasok és keselyük szolgáltak alapul. — Az óriáshangya mondájára pedig a következő körülmény adhatott okot. Tibet fensikjain, mellyek északról a felső indusparttal határoznak, sok aranypor van. A vereses talajt egy állat fel turja, melly hátulsó lábain szokott lyuka előtt ülni, mintha ezt védelmezné. Ez egy fajta a mormogának. Az indusok képzelme e békés ártatlan állatokból hangyákat alkotott, sőt ennek alakját összeolvasztá a Himalaya sasaival — így lett az a monda szerint karmokkal ellátott állattás végre grif-madárrá!

Az arabok egy *Rock*, *Ruck* vagy *Roch*, *Ruch* madárról mesélnek, melly egy elefántot képes a levegőben magával vinni. Időnkint délről az indiai Oceánról jő, hasonló egy sashoz, hossza 37 láb, s szárnyában 90 arasznyi hosszú tollak vannak. Ugy látszik, mintha ezalatt egyikét azon óriási madaraknak értenék, mellyekhez képest a nyarga (strucz) csak veréb volt, s mellyek a történeti időben is még találtattak Ausztráliában.

Egyébiránt kelet igen gazdag a mesés madarakban. A moslimek Baktsiraiban és Tsufut-Kale-ban sokat hisznek valami *Huma* madárról. Szerintük e madarat még senki sem látta (!) de azért bizonyosan létezik s csak névről ismerik, a széllal táplálkozik s a levegőben él, ide rakja tojásait s itt költi is ki azokat. Azon ember, kire árnyéka esik, a legszerencsésebb halandó, még meglehet, hogy a trónra is eljuthat. E madár nevével nevezték magukat a krimi tatár khánok *humajun*-nak, mi annyit tesz, hogy a legszerencsésebb, a legszentebb. Nagyon hasonlít e rege a *paradicsom*-madaréhoz, mellynek lába nincs, azért sehol le nem szállhat, hanem szüntelen a levegőben tévelyg. Azt hitték, hogy ez egy darab drágakő madár- és tollalakban. De ma már senki sem hisz illyesmit róla, mióta a természettudomány e madarat közelebbről megismertette.

(Folytatás következik.)

Hazai népviseletek.

V. Betleni oláhok.

Nem egyszer volt már szó lapunkban az erdélyi magyarság egy részének eloláhosodott voltáról, mi főleg Doboka- és Belső-Szolnok vármegyékben észlelhető a legkézzelfoghatóbban, melly utóbbi megyében — Medgyes 1856-ki felszámítása szerint — egyedül *húszonkét* elpusztult reformatus egyház és templom talál-
tatik, hol a lakosok, az idő viszontagságai s az egyházi előjárók

Hazai népviseletek: V. Betleni oláhok.

hanyagsága miatt lassankint oláhokká válva, a görög-nemegyesült vallásra tértek. E huszonnégy falu közt azonban egy sincs, melly eredetét viseletben, szokásban annyira magán hordaná, mint Betlen és környéke. Itt a nép a fejedelmek idejében divatozott alrendi viseletet — miként képünkön látható — maig is hiven megtartotta, hivebben mint maga a magyarság; a nevek közt mindegyre fordul elő egy-egy Vajda, Nemes, Kerekes, Csomós, Kába, Rápolti stb; a nép ösztönszerűleg érzi származását s az 1848-ki zavarok alkalmával is magát a legcsendesebben viselte. Itt zavar alig, — vérengzés és kegyetlenség épen nem fordult elő. Főfoglalkozásuk földművelés, mellyet Erdély ez áldott Deltáján szorgalommal üznek. — A Szamos kék hegyektől övezett szép vidéke a népet nyílt, becsületes jelleművé teszi, s a Tündérvölgyön, a Cserhalom aljában sok népdal születik.

Z.

aggasztott, hisz a montfro-i és lynas-cauci világítótorony előttük, a part pedig közel volt. De éjjel a szél viharra s ez orkánná változott. Borzasztó sötétség uralkodott. A hajót a hullámok mind közelebb sodorták a sziklához. A legutolsó mentőszerhez, a horgonyok lebocsátásához folyamodtak, de ezek lánczát, mint üveget zuzta szét a hullámok sulya.

Reggeli 3 órakor a hajó fenekét szirt kezdé görönczölni. Most az alattságot és az árboczokat a vízbe hányták, hogy a hajó ezáltal megkönnyebülten fölebb emelkedjék, és ne kocczanjon szüntelen a sziklához. Ám a hajó nem emelkedett semmit, sőt még nagyobb lett a baj, mert az uszó gerendák és kötelek, a csavarhoz jutva, ezt forgásában teljesen elakaszták.

Eközben egy bátor portugál hajóslegény a tengerbe ugrott s a hullámzat ellenére egy kötéllel kezében elérte a partot. E kötél által, mellynek egyik vége a hajóhoz volt erősítve, mindannyit megmenthették volna; de nem volt már idő. Reggel volt, a nap épen első sugarait veté a hajóra, mellynek utasai egy szobában egy anglikán pap köré sereglettek, ki fenszóval imádkozott.

A Royal Charter hajótörése.

A Royal Charter hajótörése.

Oktober 25. és 26-án olly vihar dühöngött az angol tengerpartokon, millyenre még nem emlékeznek. A szél a tengert sok helyen messze kihajtotta medréből, úgy hogy az utczákat, sziklákat borított el; a töltéseken átesapott, házakat rontott el s a kikötőkben hajóépítő műhelyekben majd mindenütt tetemes kárt okozott.

Számos hajó is törést szenvedett, mellyek számát okt. 22-én már 200-ra tették, s még mindig érkezett tudósítás újabb szerencsétlenségről. E balesetek közül legszomorubb érte a Royal Charter hajót, közel a szabadító parthoz.

E hajó, egy vasból épült partjáró csavargözös, 200 lóerejű, egy liverpooli kereskedőház sajátja és egyike az ausztraliain vonalon közlekedő hajók legjobbjának. Most utolszor az Anglia és Amerika közt levő hosszú utat két hó alatt befutotta. Fedélzetén összesen 498 utas és ezek közt 112 hajós-tiszt és hajóslegény volt. Ezenfelül 8 millió forint értékű gyapjút, bőrt, aranyport és készpénzt emelt magán.

A hajón mindenki vigan volt, mert az ut célja, Liverpool már nem volt messze. — Az okt. 25-én mindig erősbülő északkeleti szél senkit sem

A hajó többé nem állhatva ellent a hullámok nyomásának, fedélzetén végig repedt, s ezután a szó teljes értelmében derékon ketté törött.

Kit a hulló gerendázat agyon nem ütött, az a hullámok közé veszett; csak néhányat lehetett a főnebb említett kötélén megmenteni. A megmentettek száma 39, az elveszetteké 459, s ezek közt volt Taylor, a hajó kapitánya s tisztjei.

Az „Austria“ hajó égése óta, mikor is 500 embernél több elveszett, a Royal Charter hajó törése a legnagyobb baleset a tengeren. A hajóban volt aranyat, pénzt s egyéb elázhatlan értékes tárgyakat buvár-torony segélyével a vízből kiszedhetni remélik.

Az erdélyi Muzem-egylet.

(Megnyitott nov. 23-án 1859.)

Lapjaink telvék azon ünnepélyek leírásával, mellyeknek színhelye a mult héten Kolozsvár volt. Méltó kiegészítője s folytatása vala ez a Kazinczy-ünnepeknek, mellyeket olly általános lelkes-

déssel ült meg az egész haza. Erdélynek is van immár tudományos közintézete, mely egyesítő pontul fog szolgálhatni nemcsak az elméknek, hanem a szíveknek is — hadd fejezzük ki mi is örömmünket és szerencsekívánatunkat erdélyi véreink e nagy napján.

Testvérlapunk, a Polit. Ujdonságok közelebbi száma bő mértékben ismertette a Muzeum-egylet megnyitási gyűlésének folyamatát s lehető terjedelemben közölte az ott elmondott bölcs és hazafias szellemű beszédeket, a választási eredményeket stb. Legyen szabad lapunk ama számát olvasóink szives figyelmébe ajánlani. E helyen leginkább a Muzeum-egylet céljáról s keletkezése történetéről akarunk szólni s a kolozsvári ünnepnapoknak inkább külső hatását akarjuk vázolni, a mint azt egy ott jelen volt ügybarátunk tudósítása után ismerjük.

Az erdélyi Muzeum-egylet első eszéléjének megpendítése jó régen történt, csaknem husz év kellett hozzá, míg a kimondott ige testté vált. A Muzeum-egylet közelebb megválasztott titkára egy jelentést olvasott fel a gyűlésen, mellyen e hosszas fejlődési menet részleteit egyenként érinti. Ennek adatait követjük mi is.

Számos hírlapi indítványozás után az 184¹/₃-i erdélyi országgyűlésen a boldog emlékezetű felejthetlen gróf Kemény József és vele együtt nemes rokona gróf Kemény Sámuel nagyszerű alapítványi ajánlatokkal együtt az országos Karok és Rendek elé viték a Muzeum-alapítás indítványát. Amaz országgyűlés jegyzőkönyvei és irománykönyvei eltörölhetlen emléket tartják fenn azon egyetértő nemes lelkesedésnek, a melylyel a nemzet színe fogadta a korszerű indítványt. Ott fel vannak jegyezve nevei mind azon nemeslelkű hazafiáknak, a kik valódi magyar áldozatkészséggel felkarolák az ügyet, és életet adnak vala az igének, ha az akkor e tárgyban megállított törvénycikk megnyerik a legfelsőbb megszentesítést. Az akkor tervezett Muzeum a szász nemzetnek jegyzőkönyvileg adott világos nyilatkozata következtében „nemzeti Muzeum“ címet nyer vala. Azon időtől fogva feledve lenni látszott e kérdés egészen 1855. közepe tájáig, a mikor legelőbb Dózsa Dániel a „Magyar Sajtó“-ban felszólalt ez ügyben, és e felszólalásával egy hírlapi vitatkozást idézett elé, a mellyben egymásután Vass József tanár, Toldy Ferencz a magyar Akadémia titkára és a „Magyar Sajtó“ akkori szerkesztője Török János elterjeszték nézeteiket. Azonban a hírlapi vitatkozás alig hozta volna a kérdést közelebb megoldásához, ha egy nevezetes esemény nem jö közbe.

Gr. Kemény József váratlan, kora elhunyt árvaságra juttatta volt azon megbecsülhetetlen értékű könyv- és kéziratgyűjteményt, mellyet a boldogult tulajdonos hangyaszorgalma egybegyűjtött volt gerendi lakába. A boldogultnak végrendelete épen azon rendelkezéssel, a melylyel e kincset biztosítani akará Erdély számára, aggodalmakat ébresztett a hazafiak keblében; világos volt, hogy e gyűjteményt az ország határaiból kibocsátni, aynyi volna, mint félig lemondani róla, hogy használatlan heverése pótolhatlan veszteség a hazára nézve; szembe tünt, hogy nem egyhamar fog akadni egyes ember, a kiből az olthatatlan ismeretszomj az ernyedetlen munkássággal és alapos készütséggel oly szerencsés vegyületben egyesítve lesznek, mint volt gr. Kemény Józsefben, hogy tehát neki nem lesz rövid idő alatt utóda; mindenki érezte, hogy itt tette van szükség, a készség is megvolt, de hiányzott a vezér, hiányzott a tekintélyes központ, a melly körül az egyirányu törekvések összpontosuljanak.

De épen az a szerencse a nemzetek életében, hogy ha pusztulnak is az egyesek, ha fájdalmas sebet ejt is rajta egy-egy derék fiának elveszte, a hervadhatlan nemző erő új személyeket állit az elhaltak helyébe. Erdélynek is megvolt ez a szerencséje.

Mindenki tudja, (s a Vasárnapi Ujság annak idejében bőven emlékezett e hazafiai ritka áldozatról), hogy ki karolta fel gróf Kemény József halála után az erdélyi muzeum ügyét ápoló keblére, milly érdemet szerzett magának nemcsak azzal, a mit tett és áldozott, hanem tán még inkább, hogy mikép és mikor tett és áldozott e szent ügyért. Erdély Széchenyije, gróf Mikó Imre volt az. (Arczképét s a Muzeum számára ajándékozott palota rajzát lásd a V. U. 1856. 24. számában.) Tudja ezt a haza és a nemzet, hálásan fog rá visszaemlékezni a késő utókor.

1856. tavaszán egybegyűjtötte volt maga körül gróf Mikó a haza jelesebb és egynehány szerény fiait, a kik kicsiny, zajtalan körökben a tudománynak éltek, ezekkel egyetemben egy alapszabálytervet a megerősítést kérvényező kérelemlevéllel együtt sze-

mélyesen terjeszté a legfelsőbb trón elé jóváhagyás végett. Ez juniusból történt. Már juliusból leérkezett a m. helytartóság egy leirata, melly kijelentvén, minő módosításokat kell a felterjesztett szabálytervben tenni, ha a legfensőbb jóváhagyást és megerősítést meg akarjuk nyerni, egyszersmind felhatalmazta az alapítókat, hogy egybegyűlvén, alakítsák meg a bizottságot, továbbá bocsássanak ki aláírási ivateket, a mellyek a közönséget felszólítván a részvételre és adakozásra, meggyőződést nyujtsanak aziránt, hogy a kitűzött cél elérhető-e, de a mi legfőbb, a boldogult herceg kormányzó Schwarzenberg Károly ő magassága a legfelsőbb helyről nyerendő jóváhagyás biztos reményében a bizottság rendelkezése alá bocsátotta gr. Kemény József hátrahagyott tudományos gyűjteményét. A bizottság legelőbb is kibocsátotta a felszólítást és az aláírási ivateket, és az eredmény eléggé mutatta, hogy nem csalódott a nemeslelkű indítványozó a honfitársai hazafi buzgalma helyezett bizalomban. A gr. Kemény-féle gyűjteményt átszállította a muzeum számára kijelölt helyiségbe, a szabálytervet pedig úgy módosította, hogy a magas kormány követeléseit a lehetőségig egyeztesse az alapítók ohajtásaival és érdekeivel, és így terjesztette fel újra jóváhagyás végett, bizton remélvén, hogy már nem késchetik sokat a megerősítés. A muzeum czime átváltoztatása nemzetiből, *országossá* ekkor történt meg a m. kormány világosan kimondott kívánatára.

A megerősítés azonban nem jött meg.

Már kezdett a közönségnél imitt-amott csüggedés mutatkozni, a mikor e folyó év kezdetén az ország herceg Liechtenstein Frigyes ő magasságában új helytartót kapván, az ő kegyes pártfogása ismét új lendületet adott muzeumunk ügyének. Ismét leérkezett az alapszabályterv, kísérvé a módosítások hosszú sorától, a mellyek egy része a leiratban elkerülhetlennek, egy része igen kívánatosnak volt jelölve. Az új módosításokhoz a bizottság hozzáfogott, és alapos megvitatása után végre célzott ért; sikerült a módosításokat úgy beléilleszteni az alapszabályba, hogy a lényeg és alap mégis meg volt mentve. Ekkor kapták az alapszabályok az új formát, és e formában mentek fel megerősítés végett; a válasz július végén leérkezett a tisztába hozott alapszabályval együtt, azon meghagyással, hogy a bizottság küldje fel négy példányát, hogy azok egyikére rá lehessen írni a megerősítő aláírást. A bizottság e végre kézirat gyanánt kinyomatá a szabályokat két nyelven egynéhány példányban felküldé, és végre megérkezék szeptember elején a megerősítés.

A bizottság ekkor elérkezettnek látá az időt, hogy a már megerősített alapszabály értelmében tegye meg a lépéseket a muzeum-egylet megalakítására, és ennek közvetítésével a muzeum beállítására. Kihirdeté az *alakitó kösgyűlést*.

A három napi gyűlés tárgyait, az elmondott beszédeket — mint mondtuk — bő terjedelemben tolmácsolja a Pol. Ujd. közelebbi száma. Kolozsvári tudósítónk leveléből e nemzeti ünnepély külső jellemzésére átveszszük még a következő adatokat:

„November 23-a volt a nagy nap — írja levelezőnk — melly kitorölhetlen betűkkel iratott be Erdély szellemi életének történetkönyvébe. Nov. 21-én kezdem a benyomások vázlatos rajzolását, bár az épen nem könnyű feladat az első pillanatok izgató hatása alatt. Itt kellett volna lenni, e sorok olvasójának, szemmel látni és füllel hallani, a mit mi láttunk és hallottunk, s hazafi szívvel birni, hogy velünk együtt érezze és gondolja, a mi a legnemesebb dobogásba hozza a keblet. Szokatlan élénkség a történeti emlékü Kolozsvár utczáin, kocsi rohogása, kardok csörtetése, nemzeti magyar ruhába öltözött daliás magyar ifjak sarkantyú-pengése, minden órában 11 óra óta nem látott új és kedves arcok látása tartóztatott fel sétánkban és mi kezdet szorítánk, baráti ölelésre tartuk fel karjainkat, sirtunk, mint a gyermek a viszontlátás öröme. Mert tudnia kell az olvasónak, hogy Erdély minden részéből a tudomány s az irodalom-kedvelő értelmes hazafiak, kiket valami akadály visza nem tartott, mind össze valának gyülekezve. Olyanforma érzelmek tölték el szívünket, mint a Kazinczy-ünnepélyek alkalmával, mert még sokkal több volt Kolozsvárra nézve a Muzeum-alakulási ünnepély, mint Pesten a Kazinczy-emléknap. Azt éreztük, gondoltuk, a mit a Kazinczy-ünnepélyben résztvevők, hogy magyarok, s egy művelt nemzetnek tagjai vagyunk, kik a szépért s jóért áldozni s lelkesedni tudnak, s hogy a költőként „megfogyva bár, de törve nem, él nemzet e hazán.“ . . .

Nov. 21-én érkezett Nagy-Szebenből Kolozsvárra Erdély polgári és katonai kormányzója herceg Liechtenstein Frigyes ő magassága, kinek a polgárság fákllyás zenével tisztelkedett az nap estéjén. Nov. 22-én délután érkezett a hír, hogy egi érsek Bartakovics Béla ő nmltósága, kinek elfogadására nagy készülétek voltak téve, nem jövend az ünnepélyre, de megérkeztek a magyar tudományos Akadémia többi küldöttei. Másodelnök báró *Eötvös József*, *Danielik János* kanonok, *Csengery Antal* és *Kovács Gyula*; e nap esté-

jén báró Eötvöst, több száz fáklya lángfényétől környezett utcái díszmenet közben, melyet történelmi emlékü lobogók és székek zászlói díszítettek, zenével és harmoniás énekkel tisztel meg a nagyszámu, minden rendű és rangú közönség; a fáklya-vivők közt látánk épen úgy gazdag mágnást, mint szegény napszámost; Nagy Péter közkedvességű hitszónok tolmácsolá itt érzelmeinket; tiszteletünk tárgya, báró Eötvös leszállott a történelmi emlékü báró Bánffy-ház fénycsarnokából, a nép közé vegyült s itt köszöné meg a jó kívánatot. Innen a fáklyás menet gróf Mikó Imre ő nmltsága, a Múzeum-egylet ideiglenes választmánya elnöke háza elé sereglett, a Hunyady- és Rákóczy-induló kíséretében, a hol a „Szózat“ és „Hymnus“ énekelte, egy küldöttség ő nmlga termébe ment, hol Tisza László üdvözlé a grófot, ki a nép előtt az idő hidegsége miatt meg nem jelenhetett; ezer meg ezer torok hangos éljenkiáltása reszketetté meg a léget.

November 23-án d. e. 10 órakor nyílt meg az *alakító-közgyűlés*. A városi táncsterem, hol még 12 évvel ezelőtt a honatyák tanácskoztak országos ügyekről s hoztak törvényeket számunkra, csinosan volt elrendezve, a nagyszámu közönség befogadására. Erdélyország czimere, nemzeti és birodalmi zászlóktól környezve; ezzel szemben, a gr. Mikó Imre által ajándékozott muzeumi helyiség és épület olajba festett nagy képe függött, körös-körül nemzeti jelvények. A karzaton szép hölgykoszoru képezé a hallgatóságot. A kormányzót, az Akademia küldöttjeit, az elnököt terembe léptökor a falakat megrázó éljenzés kíséré. Gróf Mikó Imre egy beszéddel nyitá meg a gyűlést, mely gyöngye marad a magyar hazafias szónoklatnak. E beszédben elbeszélvén az egylet alakulásának történetét, s a nehézségeket, melyekkel küzdeni kellett, áttért annak hasznára és magasztos céljára, s végül, midőn felszólítá a gyűlést, hogy mondja ki az embert és nemzetet dicsőít *legyen szót*, a vizshang száz meg száz hangokba olvadva döngé utána a hatalmas szót, s midőn Isten áldását kéré a hazafias munkálkodásra, nem egy szemből látánk könyeket gördülni. Ezután felállott báró Eötvös József, mint a magyar akademiai küldöttség elnöke s képviselője; hazafi örömmel üdvözlé muzeum-egyletünket, megalakulásának ünnepén. Gyönyörű beszéde, melynek fénypontját a költői szép hasonlatok, a korszerű alkalmazás és politikai s nemzeti viszonyaink gyöngéd érintése képezte, oly jól esett sziveinknek; mintha saját érzéseinket, gondolatainkat beszélté volna el a nagy státuszférfi, mézajku szónok s kedves költő. Könyek kísérték a beszéd érzékenyebb helyeit, s végül százszoros éljen. Ezután felolvastattak az egylet megerősített szabályai. Következett azután a szabályok értelmében a szavazás afelett, hogy az egylet *mind nyelvet* használjon, — ámbár, mint egy szónok megjegyzé, az alapítványok s aláírások azon feltételekkel tétettek, hogy az ügykezelés magyar legyen, mégis a gyanuskodás kikerülése okaért szavazásra bocsátattott a kérdés, s a jelen volt 388 szavazó, még csak *egyellen szavazatot sem véve ki*, a magyar nyelv mellett szavazott; a kormányzó ő magassága is, ki szintén alapító-tag, ezt irá szavazati czédulájára „*magyar*.” Midőn az eredmény kihirdettetett, szünni nem akart a taps. Végül Finály Henrik, ideiglenes titkár, olvasott fel egy ügyes jelentést, melyből megtudtuk, hogy *kétszázezer* pft-ra megy a muzeum számára aláírt öszveg, mintegy 2000 az eddigi résztvevők száma s a könyvgyűjtemény a 16,000 darabot meghaladja.

Délután 3 órakor lakoma volt ősi szokás szerint ugyanezen téremben, hol 250 személyre volt terítve, e lakomát, mint kiki képzelheti, lelkes felkösztöntések hosszú sora tette érdekessé.

Este a színházban diszeloadás volt; „*Bánk bán*“ hozatott színre, s az előadás előtt az egész személyzet Szénffy Gusztávnak ez alkalomra készített énekét adta elő magyar diszöltözetben; az ének Erdélyi János „*Könyörgés*“ című költeményére volt alkalmazva. Fuladásig megtelt házban adatott a szép drámai mű, melynek némely helyeit zajos taps kísérté. A közönség nagyobb része díszes magyar ruhában jelent meg; a nők magyaros fejkötő-

vel, a leányok pártával. Midőn a nap hősei a színházban megjelentek, beléptüket hangos „*éljen*“ kísérté. A függöny felgördültekor, a „*nemzetiség oltára*“ körül állott az összes éneklő személyzet, melyen örök tűz égett, e feliratot világítva meg „*Hazának rendületlenül!*“

Ezen este az egész város pompában ki volt világítva, igazi fénytengerben uszott sok helyütt a Múzeum, s megalapítójának képe volt látható, más helyt különböző jelvények, nemzeti fényben.

November 24-én volt a II-ik ülés. Elhatároztatott, a gróf Mikó Imre által ajándékozott helyiség megtoldása, s az építés mentől jutányosb eszközése a választmányra bízott.

Egyelőre a következő tisztviselők beállítását határoztatott: elnök, al-elnök, muzeum-őr, könyvtárnok, titkár, pénztárnok, gazda, ügyvéd, ellenőr, kik között a muzeum-őr viszi ideiglenesen a igazgató teendőjét, s évi fizetése 1000 ft., a könyvtárnoké 1000 ft., a titkáré 500 ft., a két előbbinek ingyen szállás is adatván a muzeumi helyiségben.

Addig, míg az építkezés készen lenne, az egylet könyvei rendezhetése s hasznosítása tekintetéből ideiglenes helyiségről lesz gondoskodva.

A harmadnapj ülésen, a tisztviselők számára adott utasítást, a bizottmány kevés változtatással elfogadhatónak véleményezte.

A közgyűlést kedvesen lepte meg az elnök azon nyilatkozata, hogy gróf Bethlen Sándor farkas-utcai nagy házát minden díj nélkül átengedte az egylet számára, addig míg a Múzeum-épület elkészülne. A nagylelkű hazafias ajánlat zajos tetszéssel fogadtott.

Ezután következett a választás titkos szavazat útján. 293 szavazó vett részt a választásban. Az elnökségre, gróf Mikó Imre 292 szavazatot nyert; tehát mindeniket, azon egy kivételével, melyet ő maga Teleki Domokosnak adott, az al-elnökségre László Miklós 283 szavazatot nyert. Múzeum-őr Braszai Samu lett 270, könyvtárnok Szabó Károly, nagykörösi tanár, 210 szavazattal, titkár Finály Henrik Lajos lett és kapott az összes szavazatok felénél egygyel többet, és 70-el többet, mint Dózsa Dániel. Csak ez utóbbi hivatal betöltésére nézve voltak megoszolva a vélemények. Pénztárnok lett Bányai Vitalis, ellenőr dr. Szabó József, gazda Bíró Lajos, ügyvéd Fejér Márton.

Ezek után 12 választmányi tag lön megvalasztva. A nyert sőtöbbség szerint közlöm a választottak névsorát: Id. gróf Bethlen János, Zeyk Károly, Szacsavay Zsigmond, Mike Sándor, Horváth Pius, Engel József, Kriza Ján., Pál Sánd., Nagy Pét., Takács János, Gyulai Pál, Dózsa Dániel.

Ezzel a tárgyalásnak vége levén, elnök ő exclja a gyűlést zajosan éljenzett beszéddel zárta be, melynek mély megindulást előidézett végszavai ezek voltak:

„*És* ost legyen szabad, szivem mélyéből kéri a tisztelt közgyűlés tagjait arra, hogy ha elhagyják is e termet és várost, ne hagyják feledésbe menni szivükben a muzeumot s azzal kapcsolatos drága és közös érdekeink szent ügyét; győződjenek meg, hogy mi itt benn akármily buzgók vagyunk, mégis az ügühöz méltó erőt és sikert kifejtteni csak az egész ország meleg rokonszenve s erélyes gyámolítása által válunk képesekké.

„*Végre*, újból hálára emelem kezemet a Mindenhatóhoz, a ki nekünk e szép napokat, e nagy nemzeti ünnepet megérnünk engedte. Igen! Légy áldott oh Isten! hogy a midőn annyi hivei a hazának, kikkel egykor egy lobogó alatt küzdém, buben megtörve, idő előtt, vigasz nélkül tüntek el e szép föld színéről, nekem megengedtetett, nemzetemet illy nagy alkalommal illy szép számban s ez erőnek illy teljében látnom! — En szivem egész bizalmával mondom ki népünk nagy látnokával: „*hogy a magyar nem volt, hanem lesz!!!*“

A magyar Akademia köldöttsége 24-én d. e. 4 óra körül indult vissza. Harmincz nyitott kocsin, díszes fogatokkal, kísérté ki a távozókat az egyesület több tagja.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei.

CXV Levél. „*Vén darázs*.” Nem tudom én mi, Németi Györgytől.

Tisztelt szerkesztő ur! Régóta nem irtam már a színházról; a mióta „*Álmost*“ láttam, nagyon elbusultam magamat; megtudva belőle, hogy az ördögök semmi áron sem akarták, hogy mi ide az alföldre beangyalbandiskodjunk, mert így kerülünk a vármegye kezére; ekkor az egyszer akarták az ördögök javunkat, s ekkor az egyszer nem hallgattunk rájuk csak. Mit csinálna most a „*Presse*“, ha itt nem volnánk? Kiket civilizálna? Mi még talán ott volnánk most az „*igazi*“ Chinában, s talán épen mink volnánk azok a derék Fli-Pám-pámok, a kik a vereshaju barbarokat a nehagydmagad folyam torkánál olly keservesen elnadragolták. Hanem hát ezen már most túl vagyunk. Legalább nem mondhatjuk, hogy az ördög hozott bennünket ide.

A *vén darázs* megint becsalt a színházba; illetőleg ön volt olyan kegyes rám parancsolni, hogy irjak már erről valami okosat. Egyszer valamelyik humoristikus lapszerkesztőnek kedvencz témája volt a pékek süteményeinek apró volta felett elménczkedni: egy reggel aztán visz hozzá valaki egy szertelenül elnyomorodott zsemlyét, hogy no ezt tessék megnézni, erre lehet még csak pompás tréfát csinálni! Megnézi a szerkesztő azt a matematikum-punktumot, nagyított üvegen keresztül (mert másképp nem találhatott rá), s azt mondja elfanyarodott képpel: „*de iszen, barátom, ez már ollyan kicsiny zsemlye, hogy az ördögnek legyen kedve, rá tréfát csinálni!*“

Hanem beszéljünk inkább arról, hogy a mult vasárnap kinn voltunk

Gombán Tomori barátunknál s hallottunk ott ollyan valamit, a miről a jámbor pesti publikumnak még csak álma sincsen!

Mindig mondom én azt, de Liszt Ferencz nem hall magyarul, hogy tiszszér annyi magyar zenevirtuóz van itt Magyarországon (csak az én ismeretemre), mint cigány; genialis öreg és fiatal legények, kik soha hangjegyet nem láttak, és anélkül játszá a hegedün a leggyönyörűsegebb, változatosabb magyar dallamokat, a miktől az ember szive megtelik; a mik lelket, gondolatait magukkal ragadják, és különb élvezettel töltik el, mint a legmesterségesebb operák bármelyike.

De hát hogy nem ismeri ezeket a csodatümenényeket a világ és Liszt Ferencz?

Hát csak azért nem ismeri, mert ezek „*urak*,” a kik csak maguknak zenélnek és jó barátaik körének, a kik nem találják sem kívánatosnak, sem szükségesnek, akár a „*komlóban*“ muzsikálni, akár „*Európát*“ bejárni, hangversenyeket adni, ujságírók körmei közé jutni, publikumot csöditeni, hegedűszóval forintokat tánczoltatni össze; hanem otthon a maguk házánál, saját boruk mellé ültetett vendégnek, szivesen, akármikor.

Csak Gombának két illyen genialis zenésze van: az egyik az ottani legnagyobb birtokos ur, P—y József, az alkotmányos világban jó hirben ismert politikai celebritás, kinek nem kevesebb, mint 400, mond négy száz régi magyar nótája van összegyűjtve, Lavotta, Csermák, Ruzsicska, Bihari s többektől. Valaha a magyar muzeumnak fogja adni, addig is óriási kincs az! a másik pedig F—y Lőrincz: magunk korából való férfi, ki az ősmagyar daloknak nagy részét eltanulta (csak eltanulta, nem írta le, mert hangjegye-

ket nem ismer) és játszsa azután kimondhatatlan gyönyörű érzéssel és melegséggel egyiket a másik után egy pár jó pajtás kedvéért, ha nagyon szépen kéri.

Valami az! tisztelt szerkesztő ur. Nem azok az összefércelt csárdások ám ezek, miket itt benn uton utfélen nyaggnak; oh ezekre az ősmagyar dalokra elfacsarodik az ember szive. A magyarhoz és az idők jelleméhez oly-lyan méltók azok, s a mi hallásuk után legjobban fáj, csak az, hogy a mostani idők miért nem érzik ugy a mostani zeneszerzők? Vagy mért nem tanulmányozzák ezeket a régieket? Hisz, ez egy kincs-bánya! ez egy földalatti tündérbarlang, ez Aladin mesés palotája, a minőt csak az ezer-egy meséi írnak le! Mért nem keresik azt fel; mit akarnak bennünket répaléból kotyvalt lőrével traktálni, mikor ott a berzsdásodott ajtaju pinczében a zamatos nektár. Hej csak én így tudnék hegedülni! soha se látná nekem t. szerkesztő ur és t. közönség ur egy betűmet sem többet; mert én mindig hegedülnék! . . . *Kakas Márton.*

A francia hadsereg.

II.

(Folytatás.)

A francia hadsereg egyik legszebb s legcélszerűsőbb osztálya a lovas-vadász-ezred (Chasseur d'Afrique). A testőri lovas-ság csak egy illy ezreddel bír, hanem tulságosan is kiválókat legényekből van össze-állítva. Lovaik a legszebb arab fajból választatnak. 1000 frankon nem lehet lovat kapni, még a közvitéz alá sem. Egyenruhájuk zöld dolmány, elől az egész mellett elfedő vörös hajtókával, mely a tisztelnél a leg-gazdagabban, arany sujtással van ékesítve. A könnyű kalpag felül keske-nyebb, s a kokárda gombjáról fehér (a tisztelnél ezüst) sinórozat függ alá. A testőr-dsidás a francziáknál is megtartá a lengyel nemzeti öltözetet, s hajdanában közöttük legtöbbnyire lengyelek is szolgáltak.

A lovas-vadászok a harcmezőn kitünő szolgálatot tesznek. Téres mezőkön, hol az ellenség ágyuit messziről lehet látni, hosszas nyargalózás után egyszerre egy ellenséges gyalog csapat homloka előtt teremnek; az első sor legrrik lováról, s háta mögött álló társának adván a kantár-szarat, mint gya-

nehéz lovasság, mint a tapasztalás tanítja, a kellő pillanatban ugyan nagy haszonnal alkalmazható, áttör minden gáton, eltapodja a gyalogság sorait, de másrésről az óriási norman lovak a hadjárat fáradalmait nem bírják. A visszavonuló hadseregben az elől-hátul vértezett nehéz lovas a legszomorubb látványul szolgál. Sáros időben, a hol egy illy ezred végig vonul, ott lóval, ágyuval többé járni nem lehet.

Öltözetükben a régi római hősök, s a középkor lovagainak maradvá-nyára ismerünk. A tisztok arany sisakján a nap sugarai vakítólag tükröznek vissza, a sisak tarján végig, ló serényéből készült bojtozat fut le a katona hátaközepéig, s ezáltal különösen a nyak van megvédve az el-lenség kardcsapásától. A vértolly erős, hogy azon a közönséges puskagolyó át nem hat, hanem azért a lovas mégis leveri a nyereg-ből, anélkül, hogy komolyabb bajt okozna.

A testőr-tüzérség két ezredből áll, mindenik 40 ágyuval. A testőrtüzérség egészen huszáros egyenruhát visel; a fehér szijon ezüst tölténytáska függ, a tarsolyon a napo-leoni sas ül keresztbe tett ágyukon. A test-őrségi lovas-ság különben huszársággal nem bír, s talán ez okból adták a tüzérekre a pompás huszár-egyenruhát. (Folytatás következik.)

Hallgatjuk a tárogatót!

— (Újabb tárogató-próba.) Mult szer-dán ismét egy kis társaság gyűlt össze a muzeumi igazgató meghívására Szuk András tárogató-kísérleteit hallgatni. Ezuttal a nagy terem volt az összejövetel helye. A hang-szer olly kicsiny, hogy alig felel meg igény-teljes tárogató nevének s a néző első pillanatra épen nem várná tőle ama harsogó, mé-labus, izgató hangokat, melyeknek még e nagy terem is szűknek látszott. — Jelen voltak ez alkalommal a nemzeti színház főintendánsa, gróf Ráday Gedeon, a zenede elnöke, báró Prónay Gábor, Lukács Mór, Mátray Gábor, Erkel karnagy, zenedei tanár s zeneítész Wöhler s több szakember és hírlapíró. Az ősi egyszerű hang-szer ereje, képessége, hangversenyre alkalmassága most szigorubb bíráltnak volt alá vetve, de dicséretére legyen mondván, a jelenvolt szakértő bírák teljes meglegedését vonta magára. Olly hangszernek bizonyult be,

A francia hadsereg: 6. Testőr-vadász és dsidás.

7. Testőr-vertesek.

logvadász lövöldöz remekkézületű s messzehordó fegyverével. Ha baj támad s az ezred erősb tömegeket lát közeledni, visszaül paripájára, s egy pár perc alatt végkép eltűnik.

Gyalog-vadászok illy merényletre képtelenek, mert nagyon közelre merészkedvén az ellenség vonalaihoz, egy oldalról előnyomuló lovas-osztály által övéiktől rögtön elvágatnának.

A testőr-vertesek szintén csak egy ezredet képeznek. Azonban az illy

8. Testőr-tüzérség.

mellyet érdemes volt halottaiból feltámasztani, mely mostani primitiv állap-otában is használható társa lesz a zenekari hangszereknek, s mely gyako-riott kézzel, tökéletesített alakban s az ő számára irt zeneművek mellett igen kedves hangszerévé válhatik a magyarnak. A jövő esütörtöki hangver-senyben bizonyosan élvezettel fogja az ő melancholicus hangjait hallgatni a pesti közönség.

— (Első tárogató-hangverseny.) A sokszor említett tárogatót, ez ő

magyar hangszert jövő esütörtökön fogja bemutatni a pesti közönségnek *Suck András*, a nemzeti színház zenekarának tagja. A hangverseny egyes részei lesznek: 1. Magyar népdalok, előadva a *tárogatón*, Suck András által. 2. *Hofbauer* k. a., a nemzeti színház tagja, magyar dalokat éneklend. 3. Magyar hölgy. Költemény Garaytól, előadja *Munkácsy-Felekiné* asszony. 4. Tinódi énekei a XVI. századból, előadja *tárogatón* Suck András. 5. Ária, Herold „Párbaj“ című operájából, előadja *Rumy Gizela* k. a. 6. *Bignio*, a n. színház tagja, opera-részletet éneklend. 7. Magyar induló, *tárogatón* előadja Suck András. — Mint látjuk, a program érdekesen van összeállítva, s a közönség részvételére annál inkább számíthat, mivel a jövedelem fele a muzzeumi park alapjának növelésére fog fordíthatni.

Pótló tudósítások a Kazinczy-ünnepélyekről.

— (Földmívelők mulatsága Kazinczy-émlékére.) *Czegény-Dányád* (Szatmár), november 21. Megszólt Józsué kürtje, s leomlának Jeriko falai, és most mindenki siet bejuthatni a Kanahán földre. Igen, a nemzetiség egy Kanahán, melly kivált szellemi életét a népnek tejjel és mézzel táplálja bőven. Nemzetünk nagyjai, a nép Mózesi felszólalásának nemzetiségünk szent ügyében, tette buzdító példával hordozván előttünk a haladás lobogóját. Lezuga az ős Duna a lelkesedés szent szózatát, és a vig moraj közt adá azt át kebelébe rohanó gyermekeinek, ezek megsugák őreiknek, és ők testvéri szeretettel borulának egymásra, lombjaikról mindenfelé suttogtatva a lelkesedés szent érzetét. Folyam, erdő, hegy, völgy, lapályegyránt átszellemltek.

A Szamos balpartján nyulik el két testvérhelység, nagyobb részét egy nem igen széles ut választja el egymástól, míg másik kisebb részén csak a szem hasíthat választó határt. — Ez *Czegény-Dányád*. Ide is elhatott a korszorú író Kazinczy Ferencz emlékére tett nemzeti nagy ünnepnek híre, s vele együtt bámulatra méltólag kelt fel a lelkesedés ez alig ötszáz lélekre menő testvér-falu ifjaiban. A tegnapi nap, november 20-ka, volt e rokonilag egyesült helységre nézve azon emlékezetes nap, melly azt parányi ugyan, de szíveredetű áldozatában a nemzet nagy oltárához tartozónak szentelte fel. A *földmívelő osztály* lelkes ifjai a szent cél áldozására egyhangulag mulatságot rendezének, s közakarukat az itteni földesur t. *Kende Kanut* ur előtt is kijelenték, ki a lelkesedett ifjak buzgóságától kétszeresen áthatva, nemcsak a tervezőket, hanem mindkét falu összes férfait felszólíttatá, hogy délelőti istentisztelet végeztével gyűljenek egybe az iskolaházhoz. Számos nép jelent meg a kitűzött határidőre a nevezett helyen, hol egyideig feszült figyelem tartá mély csendben a várakozó népet. Végre K. K. ur következőleg tolmácsolá szíve érzelmét:

„Örömmel értesültem, miszerint boldog emlékü Kazinczy Ferenczünk dicsőült lelke e helység nemeskeblű ifjait is ihleté, s köszönetet érdemlő buzgóságra lelkesíté a nemzetiség szent ügyében; értesültem, miszerint e falu ifjai mulatságot rendeztek olly czélből, hogy ez alkalommal Kazinczy-émléksobrára, habár kevés is, de szíves áldozatot nyújthassanak. A cél már magában szép, az akarat nemes, az adomány pedig — legyen az bármily parányi — lélekemelő áldozat leend. — Melly áldozathoz, hogy én is némileg járulhassak, ezennel kijelentem, miszerint a mulató ifjúságot borral ellátandom, a különben ezért fizetendő csekély mennyiséget a haza oltárára tétetni kérvén. Hogy azonban a nagy férfit — ki a magyar irodalom rögs pályáján szilárd akarattal tört utat a nemzetnek, kit a magyar Akademia példányképpül tüze ki hon és nemzetiség iránti buzgalomra, s kinek neve hallatára az itteni ifjúság is, dicséretére legyen mondva, fellelkesült — közelebről is

megismerjék: kivántam az irodalom nagy bajnokának életrajzát az egész közönség előtt felolvasni.“

Ekkor a tisztelt ur közlé a néppel mind azt, mi Kazinczy életére vonatkozólag a *Vasárnapi Ujságban* iratott; mit bevégezve, *Tompa* költői művét olvastatá fel a Pesti Naplóból. A nép lelkesedéssel telve el az irodalom nagymestere iránt, egyrésze visszatért tűzhelyéhez, míg másrésze, a korosabbak közül is néhány, követé a szépért és jelesért buzgó ifjúságot kitűzött mulató helyére. A mulatság helyén csakhamar aláírási-iv nyitattott a nagy férfi emléksobrára, és annak mintegy 12 ujft. iratott alá, melly fillérenként, de szívből eredt adomány útján gyűlt mennyiségnek t. K. K. ur kezei közzé leendő letévése, s annak a tisztelt ur által — ki e részben egyik főtenyező vala — a nemzet nagy oltárára leendő felküldetése egyhangulag elhatározottatott.

Végül nem hallgathatom el a nemeskeblű urnak ugyanez alkalommal tett abbéli ajánlatát, miszerint — a magyar nemzetiségről levén szó — legközelebb tartandó közvizsgálat alkalmával, a magyar történetekben legjárta-sabb helybeli iskolai növendék részére egy tallér jutalmat sziveskedett kitűzni. Adjon az ég minden falunak illy nemeskeblű pártfogót! S hassa át e hon legkisebb részecskéjét is a nemzetiség szent ügye. J. K.

— (Kazinczy-ünnep egy békésmegyei pusztán.) Gerendási pusztán, november 17. Csak vártunk, csak reméltünk, hogy Békésmegyében is nyilatkozni fog a köztisztelet Kazinczy Ferencz emléke iránt, de sajnosan tapasztaltuk, hogy okt. 27-ke ünnep nélkül mult el (most halljuk, hogy Gyulán és Szarvason a késedelmes engedély megérkezvén, legközelebb mégis megülik a Kazinczy-napot). Elmúlván tehát a nap, mi itt a pusztán egynehányan összejövéen, barátilag egy falat elköltése és egy ital bor megívása végett, és mindenekelőtt szóba hozván a megye mulasztását, elhatároztuk, hogy az ünnepet most mindjárt tartuk meg. A program hamar megvolt, egyik gyalog árendás egy megnyitó beszéddel állott elő, mellyet ide reszketek, ha, hogy szerkesztő ur közlésére alkalmasnak találja *), azt leolvasta; azután a „Pesti Napló“ okt. 28-ai kéznél volt számából, egy szép menyecske *Tompa* gyönyörű ódáját, és egy urad. tiszt *Szász K.* aranyos dicsbeszédét felolvasták. A felolvasást a nemzeti *hymnusk* kezdték és rekesztették be. Egyszerű volt az egész, mint a kálvinista templom, de a 35—40 egyénből álló zárt kör, mondhatom, nem kevésbé volt jó érzéssel eltelve. Vacsora közben szólt a zene, csengett a pohár, hangzott szó és dal, hogy (nem láttam, mert sötét volt odakint, de nem kételkedem) a délibáb is szellemkörnyezetével előlebbent, hogy meghallgassa a szokatlan zajt, melly a pusztaság csendét zavarja. — Hanem hát jó ez mind egy-e, de volt-e csattanása? nem volt biz ott, mert azt beszélük, hogy a m. Akademia aláírási íveket bocsátott ki, hát jobbnak láttuk azt bevárni, azonban mai napig sem érkezett, sem Orosházára, sem Csabára, pedig hiba, hogy nem érkezett. (Majd megérkezik. Szerk.) — Történt pedig, a mit elmondtam, nov. 17. 1859., a gerendási pusztán, Békésmegyében. R.

+ (Kazinczy-ünnepély M.-Szigeten.) A „Hölgyfutárnak“ írják, hogy a Kazinczy-ünnepélyt M.-Szigeten is megültk, zene, szavalat és felolvasás közt. — Előadattak: *Kölcsey* „Hymnusa“ zenekisérettel; *Lévay* „Vezérhangja“; *Kazinczy* „Bor mellett“ költeménye, *Kazinczy* életrajza, felolvasás *Szilágyi Istvántól*; *P. Szathmári Károly* „Kazinczy-émlék“ költeménye; *Denk Adolf* magyar szerzeménye, a lelkesítő „Szózat“ induló stb. Az ünne-

*) Ha csak szerit tehetjük, közlendjük. Kevés talpraesettebb, tisztább felfogású dolgozatot olvastunk e tárgyról (pedig már sok fordult meg a kezünkön). Boldognak lehetne mondani az olly országot, hol a „gyalog árendások“ közt illy értelmiség lakik. Szerk.

Előfizetési feltételek 1860 évre:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együltk egészévre (január—december)	10 ft. — kr. ujp.
„ „ „ „ „ „ félévre, (január—junius)	5 „ — „ „
Csupán Vasárnapi Ujságra egészévre, (január—december)	6 „ — „ „
„ „ „ „ „ „ félévre, (január—junius)	3 „ — „ „
Csupán Politikai Ujdonságokra egészévre (január—december)	5 „ — „ „
„ „ „ „ „ „ félévre, (január—junius)	2 „ 50 „ „

☞ Tíz előfizetett példányra egy tisztelet-példány. — A pénzek bérmentes küldése kéretik. ☞

☞ Szíves figyelmeztetés azok számára, kik

kimerítőbb és naponkint politikai tudósításokat óhajtanak!

A Vasárnapi Ujság, a naponkint megjelenő Magyar Sajtó című politikai lappal ugyanazon egy kiadóhivatalban jelenvén meg: azok számára, kik a politikai eseményekről gyakrabban és bővebben kívánnak értesülni, de a Vasárnapi Ujság változatos tartalmu czikkeit sem akarnák nélkülözni, előnyös feltételek mellett külön előfizetést nyitunk ollyképen, hogy a nevezett két lap (a Magyar Sajtó és Vasárnapi Ujság) együtt legyen megrendelhető,

postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

A Vasárnapi Ujság és Magyar Sajtó együtt 6 hónapra (január—junius) 10 ft. ujp., 3 hónapra (január—mártius) 5 ft. ujp.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala, egyetem-utca 4. szám.

pélyt több mint száz személyre rendezett lakoma fejezte be. Az ünnepély alatt a „Kazinczy-alapítványra“ 200 pft. gyűlt be. — Tudósító megemlíti még, hogy Marmaros hölgyei a Múzeum igazgatójához tiltakozást küldöttek be az ellen, nehogy e megye czimeres díszszékét más megyebeliek vállalják el.

— (Kazinczy-ünnepély és iskola-szentelés Visken.) November 13-n nagy lelkesedéssel tartott ref. egyházunk által egyszerre. Az egyesült két ünnepély, melyet lelkipásztorunk által mondott jeles beszédek, s a tanítók és polgárokból alakult ének-kar által énekelt dallamok változata élénkített, végre Tompa M. koszorus költőnk Kazinczy emlékére írt szép költeményének felolvasása s „Isten áldd meg a magyart“ hymnus elénekélése által záratott be. Ez ünnepélyt követte a napnak estjén egy egyszerű, de igaz magyar lakoma az iskola egyik tan-teremében. Mit osztán legvégül egy tánczvizgalom zárt be, mely a szigeti leégett ref. templom és iskola javára tartott. — Cs.

+ (A Kazinczy-alapítványra) a „P. N.“ szerint, ekkorig már 5500 ft. van befizetve az azt kezelő bizottmányhoz. Czelja ez alapítványnak: Kazinczy Ferencz maradékai közül azokat, kik szükséggel küzdenek, fölsegíteni, születéshelyén Érsemlyénben egyszerű emléket emelni; a széphalmi kis jószágot tehermentesíteni, s az ottani házat, hol ő élt és működött, romjaiból kiemelni, kicsinosítani, s ott egy Kazinczy-szobát rendezni, megrakva az ünnepeltnek emlékeivel. — Hiteles forrásból írja a nevezett lap azt is, hogy a Kazinczy-érmekből csupán 2 arany s 24 ezüst példány van megrendelve Magyarországon; az arany példányok egyikét Zádor György ur cs. k. bécsi legfőbbtörvényszéki tanácsos, s m. akad. r. tag, a másikat Krocska Szilárd ur, aradi minorita-szerzetes rendelte meg. A bronz példányokból mintegy 300 kelt el.

+ (A Kazinczy-ünnepet Lengyelországban is megtartották) Ezt olvastuk a „Napkeletben.“ Hogy mit értsünk voltaképen „Lengyelország“ alatt, nem tudjuk, mert a nevezett lap csak ezen általános kifejezéssel él. De lássuk, mit ír e tárgyról egy huszártiszt. „Mi sem akarván elmaradni a nemzet eme nagy ünnepéről, ez idegen ajku nép közt e hó (nov.) 10-én megünnepeltük a „nagy és hiv magyar“ születésének százados napját. Az itt állomásozó huszártisztek közül néhányan összejövén igénytelen szállásomon, tiszteletteljesen adám elő összejövételünk okát, mirre Ö . . . nyi Gyula barátom lelkesen elszavalt a „Szózat“-ot. Erre neszemlyivel tölt poharainkat fölemelők, s azokat a nagy nyelvreformator emlékére üritettük ki. Végül felolvastam Tóth Kálmántól „Nem tudom én, mellyik“, Soós Miklóstól „Hova letél“ s Losonczy Lászlótól „Kazinczy Ferencz ünnepére“ című költeményeket, mely utóbbinak 10-ik strófáját fölemelt poharak közt mindnyájan együtt szavaltuk el:

„Nem hagyjuk el, ha vész jön is;
Mint igaz magyarok megállunk,
Legyen bár koszorunk tövis!“

Végül az irodalom s annak bajnokai boldog jövőjére, s a hon közjólétére mondattak toasztok.

— Folytonosan érkeznek hozzánk tudósítások a vidék különböző részeiből Kazinczy-ünnepélyekről. A kik elkéstek, sietnek helyreépíttetni a mulasztást. Nem mulasztathatjuk el, röviden följegyezni ez öröndetes tényeket, bár az egyéb tudósításaink rovására történék is. Az ünnepelt nagy férfi emléke megérdemli azt.

+ („Alagya Kazinczy sírjánál“) cím alatt Főköny Jozéfa asszony magasztos szellemű zeneművet szerzett, mellynek kiadásából begyűlendő tiszta jövedelem Kazinczy ujonan tervezett síremlékére fog fordíttatni.

Irodalom és művészet.

+ (Irodalmi mozgalmak Horvátországban.) A „M. Sajtónak“ írják Zágrábból, hogy az ottani irodalmi férfiak, mint a horvát nemzeti Múzeum tagjai, nov. 10-én közgyűlést tartottak. Coronini bán ur ő exca azon felhívása következtében, hogy adnák véleményüket a fölött, mely gátak akadályozzák, az uralkodó viszonyok tekintetbevételével, a horvát nemzeti-ség kifejlődését különösen irodalmi tekintetben, s miként lehetne a horvát nyelv fölvirágzását előmozdítani. Erre az irodalmi gyűlés azt határozta: nyujtassék be emlékirat, mellyben ő exca a bán kéressék fel, hogy fordítsa figyelmét arra, miszerint végérvényes határozat hozassék a déli szláv-történeti-egylet, matica, muzeum, gazdasági egylet, s a nemzeti kaszinó hazai egyletek sorsa fölött, s hogy ez egyletek egyesítettnek. Ugyanekkor felolvastattak az ujon szervezendő horvát nemzeti olvasó-egylet legközelebb megerősített alapszabályai, mellyek azonban ujra fölterjesztendők lesznek, mivel a gyűlés e szabályok azon pontját, mely kizárólag csak szláv folyóiratok és könyvek tarthatásáról tesz említést — s így némi tulságba esik — oda ajánlá igazítani, hogy az olvasó-egyletbe ne csupán szláv, de román, német s főként magyar folyóiratok és könyvek is járattathassanak. Határozattá lön továbbá, hogy egy egészen független horvát lap alapíttassék, s ennek melletteként egy szépirodalmi és tudományos folyóirat adassék ki.

— (Xántus János új utazási munkája.) Amerikában élő hazánkfia Xántus János ismét egy érdekes munkát írt, mellynek czime „Utazás Kalifornia déli részeiben.“ A könyvet, mely Lauffer és Stolp kiadásában jelent meg, 8 színezett könyvomat s ugyanannyi fametszet díszesíti; a képek igen sikerültek. A rajz magától a szerzőtől van, a nyomás Haske és társa pesti intézetéből. Hozzájárul Kalifornia déli részeinek térképe. A munka a magyar utazási irodalmat jelentékeny becű művel szaporítja. Ára kemény kötésben 3 ft. 20 kr.

+ (Hugó Károly.) „A ház becsülete“ cím alatt új drámát írt, de nem magyar, hanem német nyelven, a berlini királyi színház számára, hol nem sokára előadandják.

+ (Kérelem.) Hogy a „Történelmi arcképcsarnok“ kiállítására nézve minél több, talán előttem még ismeretlen forrásokhoz is juthassak, ezennel tisztelettel kérek föl minden honpolgárt s honleányt, ki illy arcképek, domborművek, régi pénzek vagy érmek birtokában van, sziveskednék azokat hozzám, akár eredeti példányokban, akár hűn lerajzolt másolatokban küldeni, vagy legalább illy gyűjteményekről, azokban található arcképekről értesíteni, hogy azokat megsemmisíthessem, miután sem fáradságot és időt, sem költséget nem kímélek, csak hogy a megkezdett vállalatnak tölem telhető módon becsülettel feleljek meg. Kelt Pesten, nov. 23-án. Plachy Ferencz (Rózsatér, 4. szám, 1-ső emelet.)

— (Az egyházzsónoklati irodalomban) dicséretesen ismert Szabó Imre urtól „Néphez alkalmazott egyházi beszédek“ cím alatt az első évfolyamot befejező ötödik kötet második bővített kiadásban megjelent, s Egerből Hartleben K. A. által 1 fton a hazában minden könyvtáros által megszerezhető. — Azok kedvéért pedig, kik az első évfolyam három kötetes első kiadását már bírják, a jelen 2-ik bővített kiadásban megjelent új beszédek külön is kiadattak, illy cím alatt: „Néphez alkalmazott egyházi beszédek különféle ünnepekre és alkalmakra. Pótlék-kötet az első évfolyam első kiadásához.“ Elég legyen említenünk, a tartalomdus kötetben az egyiptomi József története fölött írt nagybőjti beszédeken kívül, a többi ünnepi és alkalmiak között, Deák Antal, Kisfaludy Sándor, Gr. Batthyány Károly stb. hamvaik fölött tartott jeles egyházi gyászbeszédekkel is találkozunk. Ezen, 400 lapra terjedő kötet ára 2 ft. s a főnebbi uton megszerezhető.

+ (Az „Iránycsikkek“), mellyeket Szabó Richard nők számára írt, s előfizetés útján ki akar adni, nem fognak megjelenni, miután a nevezett munkára csupán 27 előfizető érkezett, mi a kiadási költségek fedezésére sem elegendő. A beküldött előfizetési pénzek az illetőknek visszaküldetnek.

+ (P. Szathmáry Károlytól „Isabella“) című új regény jelent meg két kötetben. Regényolvasó közönségünk örvendeni fog ezen historiai érdekes tárgyú s gondosan kidolgozott és igen csinosan kiállított két kötetes műnek; ára csak 1 új ft. Kapható Ráth Mór könyvkereskedésében.

+ (Dumas Sándor „Párisi mohikánok“) című nagy terjedelmű regényének 27. és 28. kötete is megjelent, magyarra fordítva Ország Antal által. Pfeiffer Ferdinánd, ki e vállalat folytatását kiadja, jó szolgálatot tesz azoknak, kik e mű régebben megjelent füzeteit bírják.

△ (Egy héber nyelven írt szomorujáték) jelent meg a napokban Bécs egyik könyvkereskedésében, mellynek czime: „Jojakim király“, s szerzője Becher Simon.

+ (A philharmoniai első hangverseny) a nemzeti Muzeumban m. hó 27. nagy közönség előtt ment végbe. A műsorozat igen érdekes s az előadás gondos és szabatos volt. Beethoven egy symphoniája nagy gonddal és hatással adatott. Tetszett: a Hollósy-L.-né által énekelt „Ploermeli bucsu“ áriája is, de a Berlioz által ártit Rákóczy-induló, roppant (a „Pester Zeitung“ szerint fanaticus) lelkesedést idézett elő, még pedig viharos közkívánatra ismételve.

— (Lonkay Antal ur) a „Tanodai Lapok“ közelebbi számában hosszasan felel azon rövid megjegyzésekre, mellyeket e lapok mult számában az általa kiadandó katolikus politikai lap programjára tettünk. Ki kell mondanunk, hogy e felelet nem bir meggyőző erővel ránk nézve, s maradunk előbbi nézetünk mellett. De válasza más okból hatott kellemetlenül ránk. Itt láttuk először osztályozva a lapokat és szerkesztőiket vallásuk szerint — a mi eddigelé Magyarországon, hol századok óta olly békésen élnek meg egymás mellett a külön felekezetek, mióta hirlapjaink vannak, nem volt szokásban. A kik nem vagyunk tisztán egyházi lapok, irunk a vegyes nagy közönség, az egy haza polgárai számára minden rang- és felekezeti különbség nélkül, a mire a szellemi s anyagi tér elég tárgyat nyujt, anélkül, hogy bárkinek vallási érzelmeit — legalább szándékosan — érinteni kedvünk volna. Most Lonkay ur behozza a külső megkülönböztetéseket, és meredt ujjával mutogatja: ez pápista, ez kalvinista, ez lutheránus, ez zsidó. Mi borzadályal fordulunk el e chowanetzi modortól, s biztosítjuk békés érzelmű, felvilágosodott olvasóinkat, hogy a novitiusi lángheví szerkesztő urat e térre követni sohasem fogjuk. Legyen neki meg az a dicsősége, hogy ott egyedül áll. Mi nem vagyunk neki sem versenytársa, sem irigye; elmondtuk programjáról nézetünket, s eddigelé nincs okunk mást mondani. — (Arra nézve azonban, hogy mit tartanak új vállalatáról másutt, a fentebbiek folytán ki kell adnunk a „P. U.“ jövő számában egy levelet, mellyet e tárgyról a legtöbb katolikkussal bíró magyar városból, Szegedről kaptunk.)

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⊙ (Az érmelléki borkereskedelmi társulat Debreczenben tartott közgyűlése és borkiállítás.) *) Okt. 9-én nyílt meg azon közgyűlés, mellyben a társulat a m. belügyminiszterium változtatásai által ellátott alapszabályokat bírálata alá vette, és abban több, a társulat létezését megölő §§-okban változásokat téve, ezeknek helybenhagyását kieszközölni a választmányra bízta. — Másnap, okt. 10-én, a kiállított érmelléki borok bírálata kezdődött. Kitünökül lönek elismerve: Pápának Lajos bakar-borai, Dalmady Lajos bakar, gróf Mikó Imre közönséges bora, Reviczky Menyhért, Penkert Mihály, Volfard József, Horváth József, Novák Jozefa. Rimai János, Kosztká és társa, Lukács Mihály, Molnár Andrásné, Latinovics Mór, Horváth és társa, Radó János, gr. Stubenberg József, Sebestyén Lajos, Jezerniczky György, Benyovszky Antal, Ármós Bálint, Faulvetter Ferdinánd, Radó János, Szele Györgyné, Brunner Ede, Radó János, Horváth József, Molnár György, Kálmánchelyi

*) Tárgyhalmaz miatt elkésett e rövid jelentésünk. A helyszínén nem kaptunk egyenes tudósítást. Szerk.

Lajos és Kőmives János borai. Ezekon kívül *jelesnek 35, dicséretesnek s jónak* vagy 50 kiállító borait ismerték el. A kiállítás meglepően fényes volt és a rendezés választékos izlést árult el. A borok 4 osztályba sorozva kerültek bíráló alá, az első osztályt az 1857- és 1858-iki közönséges bor, a második osztályt az ezévi bakator, harmadikat az 1856-tól 1850-ig termett, érett borok, a negyediket az 1849-től visszafelé termett borok képezék. A kiállítás a debreczeni casino által átengedett gyönyörű helyiségben ment végbe. Kis Lajos és Kis Sándor urak szép gyümölcskiállítással növelék az ünnepély érdekét.

△ (*Próbászántás Aradon.*) Arad határában a Márton és Schwarz urak által Batonyán feltalált és már szabadalmat nyert szántó- s vetőgéppel kísérlet történt. Az eredmény nem volt ugyan teljesen kielégítő, de szakértők a gépnek szép jövőt ígérnek, melly szánt és vet egyszerre, sőt ha boronát akasztanak utána, boronál is. A gép ugyanis egyszerű s így akarmelley falusi kovács is megigazíthatja, ha netán elromlik. A kísérleten egy 4 és egy 5 szántóvasu gép volt kiállítva, az első négy, az utolsót hat ökör húzta. A gépek ára nagyságukhoz képest 200—300 ft.

△ (*Keleti kereskedésünk érdekében.*) Ily című czikk jelent meg a „B. H.” hasábjain, melly mondja, miszerint kereskedelmi forgalmunk természetes kiindulási és nyugpontja a kelet. A Duna maga jelöli az irányt. Nem titok, hogy összeköttetésünk kelettel tetemesen megkisebült. Ennek oka egyrészt érdekeink ki nem elégitő képviselésében, csekély védelmében, (mivel a konzulátok nagyjából csak diplomatikai ügyekre fordítják figyelmüket), másrészt iparosaink s kereskedőink silány vállalkozó szellemében rejlik. E baj elhárítására történtek lépések. Ugyanis egyfelől az alsóausztriai keresk. és iparkamra az illető miniszteriumhoz folyamodott, hogy egy bizottmány neveztesse ki, melly a Dunafejedelemségekkel kereskedés ügyét megvizsgálja. Másfelől a bécsi kereskedők a keleti tartományok főpiacaira növendékeket s tanítványokat küldenek, kik ott a kereskedelmi viszonyokat, a közönség szükségét, izlését stb. kikutassák s kereskedelmi összeköttetést eszközöljenek. Az utazó tőzssegedek (commis voyageurs) már több ausztriai iparcikknek szereztek keleten jó piacot. Ugy hogy az alsó ausz. iparkamra illy tőzsseget fog most Persaországba is küldeni. Igen czélszerű volna, ha a pesti s egyéb magyarországi iparkamra is hasonló irányban minéllelőbb megkezdéné működését, legelső teendőjének tartaná pedig illető felsőbb helyre hathatósan folyamodni, hogy a konzulátok keleten kereskedésünket erélyes támogatásban s védelemben részesítsék, ép úgy, mint az angol és francia konzulok az angol és francia kereskedést védelmezik. — Addig is míg ez bekövetkeznék, figyelmeztetjük azokat, kik konstantinápolyi házakkal összeköttetésbe akarnak lépni, hogy az alsó ausz. ipar- s keresk. kamra, a különféle belföldi gyártmányok mintáit, a hozzá tartozó árjegyzékkel, felvilágosításokkal stb. készségesen elfogadja s azokat csupán a szállítási költségek fölszámításával, utazó tőzssegeideinek átküldi a végre, hogy azokat ott az illető kereskedőknek bemutassák s ha csak lehet, közvetlen keresk. összeköttetésre alkalmat szerezzenek.

Közintézetek, egyletek.

⊙ (*Az Első magyar általános biztosító-társaság közgyűlésén.*) melly november 26-kán ment végbe, Hajós József másodelnök ur elnökölt, Lónyai Menyhért elnök ur az öt legközelebb ért családi gyásza miatt akadályozva levén. A gyűlés főtárgyát az életbeléptetendő „életbiztosítási osztály alapszabályainak” felolvasása képezé, mellyek csekély módosítással elfogadtattak.

+ (*Nyugdíjintézet jegyzők özvegyei számára.*) A Somogy megyei községi jegyzők nov. 13-án Kaposvárott összegyűlekeztek, egy jegyzőözvegyi nyugdíjintézet alapítása végett. Az alapszabályok felsőbb helyre már fel is vannak terjesztve. A terv szerint minden jegyző évenként 50 ftot fog befizetni.

△ (*A bécsi sakkársulat*) jelenleg 120 tagot számlál. Nov. 27-én sakkverseny kezdődött, mellyben 96 tag vesz részt 6 csoportban. E csoportok mindegyikéből a győztesként kiváló játzó bizonyos jutalmat kap, a hat győztes közül pedig az, ki legremekebbül játszik, azon fölül egy értékes ezüst serleget nyer.

M i u j s á g ?

+ (*Lissnyai Kálmán*) folyó hó 12-én a Muzeumban szavalati s énekestélyt rendezend, mellyben közreműködendők lesznek a rendezőn kívül, mint mondják Székely József, Hollósy-L.-né, Füredi stb.

+ (*Petykes János*) nyitrai zenekar-vezér, ezen minőségében meghívást kapott Oroszországba.

+ (*Molnár György*) színigazgató lépéseket akar tenni aziránt, hogy a jövő nyáron, mielőtt B.-Füredre menne, a budai szinkörben mintegy 16 magyar előadást tarthasson. Sok szerencsét kívánunk hozzá.

+ (*Hegedűs Lajosné siremléke ügyében.*) Kemény Nándor felhívást intéz a szegediekhez. „Tőlünk nyerte az első babérkoszorút — mondja többek közt — illő tehát, hogy Szeged közönsége tegye le az első követ is olly siremlék felállítására, melly az elhunyt művész érdeméhez s a magyar nemzet becsületéhez méltó legyen.

+ (*Szentpétery Zsigmond siremlékére*), melly Gerenday hazai szobrászunk műtermében már teljesen elkészülve látható, kegyes adakozások után eddigelé már több mint 300 ft. gyűlt össze. Az adakozók Kovács Endrének „Szentpétery Zsigmond gyászemléke” című zeneszerzeményével tiszteltetnek meg. A sarkó f. dec. hó 19-én, mint a feledhetlen színművész halála évnapján fog felállítatni.

+ (*A József-szobor*) számára mult héten kezdték meg a talapzati munkát a József téren.

+ (*Magastetejű kalapok hiánya.*) Kövesy bűvész M. Vásárhelyen két bűvészeti előadást rendezvén, első előadásán valami mutatvány véghezvitelére magastetejű kalapra volt szüksége, mit minden bűvészeti ügyessége mellett is alig tudott előteremteni a tömött színházból; mert a közönség általában magyar kerek kalapot visel. Itt Pesten Bosco ezüst pénzt nem kapott a közönségnél.

⊙ (*Szép végrendelet.*) Pető-Henye helységben elhunyt szolga legény, Simon János, végrendelete egyik pontja így hangzik: „Nemzetem iránti szeretetből és hazafiságból hagyok a pesti magyar nemzeti színház alapjának 10 p. ftot.” Ez egy mélyértelmű intés mindenkinek, hogy mint kelljen végrendeletet írni, a mellyben t. i. soha sem volna illő, meg nem emlékezni a honról, melly őt szülte, vagyonnal ellátta, boldogította és midőn elhunyt, hantjával betakarja!

△ (*Győr hogyan épül.*) A „Gy. K.” szerint a folyó évben Győrött épült 3 emeletes ház, egy földszinti ház, egy kávéház, egy kovács műhely, egy fűrés- és gyalugyár gőzerőre, 9 sertésszállás és 23 magtár. Ebből látható, hogy a sertésekre több gondot fordítottak, mint a folyvást szaporodó lakosság kényelmére.

+ (*A kaposvári gymnasiumot*) reáliskolává akarják átalakítani. Igen helyesen jegyzi meg erre a „M. Sajtó” levelezője, hogy egy 180—200 ezer kath. népességyű megyében magasabb tanintézetre is szükség levén, ne a gymnasium alakittassék át reáliskolává, hanem az elsőnek sértetlen fentartása, sőt gyarapítása mellett a szintén szükséges reáliskolára szereztesse új alap.

△ (*Az 1860-ki évben egy olly napfogyatkozás leend*), millyen száz év alatt alig fordul elő egyszer. E napfogyatkozás Spanyolországra és Algirra nézve teljes lesz, ugy hogy ott egészen el fog a nap sötétedni. Venus, Mercurius, Jupiter és Saturnus bolygók a nap tányéra körül ugy fognak állni, hogy ha egyiktől a másikhoz vonal volna húzható, a nap körül dülényded (rhomboides) mértani alak fogna alakulni. E tünemény a csillagászi évkönyvekben a legtrikábban följegyzettek közé tartozik; Francia-, Angol-, Német-, Olasz-, Orosz, Spanyolországból és Afrikából legalább 40 csillagász fogja illő előkészülettel várni e napfogyatkozást és annak minden jelenményét figyelmesen följegyezni. Ezuttal a napfoltokat is különös figyelemre fogják méltatni, mellyekről még nem birunk kimerítő magyarázatot. Hogy mi itt Magyarországból, mit látunk e napfogyatkozásból, arról még nem szólnak a tudósok.

— (*Egy „szegény legények kommandása.”*) Pacsáról (Zalamegyéből) nov. 25-éről e feltűnő gaztetről értesülünk: „Ezen cím alatt: *A szegény legények komendójától*” mult hetekben három levél küldetett Z. megyei Szent-Mihály községbe; mellyekben a lakosság tázzeli fenyegetéssel kényszerítettet a rádi határszélén levő kut válujába 200 pftot kitenni, s minthogy a második levélre a pénz ki nem tétetett, folyó hó 19-re, a szent-mihályi hegyen egy pincze felgyujtatott; mellynek nyomán küldetett a harmadik levél, olly kijelentéssel, hogy a „szegény legények komendója” nagyon rosz néven veszi azt, hogy folyó hó 19-én hasztalan fáradozott, azért intésül szolgáljon az egy pincze felgyujtása, meghagyatott tehát, hogy a kívánt 200 pft. folyó hó 21-ére estére a kitűzött helyre kitéssék, különben: „Szomoruan fog felkelni Sz.-Mihály helysége a kis Jézus napja.” Meghagyatott az is, hogy a pénz ne őriztesse, mert annál nagyobb baj érendi őket, illy rémulés közt a lakosság a 200 ftot csakugyan kitette f. hó 21-én este, de távolról őriztetve. Másnap reggel 4 óra tájban csakugyan megjelent a szegény legények kommandása, a gy...i mester fia M. Imre, ki is látta az öröket, sőt vele beszélt is; ezek nem gyanitva semmit, utnak eresztették, azonban csiklandozván őt e 200 pft., más uton visszakerült, s midőn a kut körül nem messze leselkedett, az örök előtt gyanusnak látszatván, mielőtt a pénzt felpakolhatta volna, elfogatott: s Pacsára kísértetett, hol először mindent tagadott, később több egyént akart a bajba keverni, míg végre az nap megvallotta, hogy csak ő maga egyedül volt a gyujtogató és a levelek írója, ezen esetről a rögtönbiróság mai napon reggel értesített. — Közli *Pulay B.*

— (*Átvételi nyugta.*) Írója kívánatára közöljük e levelet: „*Debreczen*, nov. 24. T. Szerkesztő ur! Becses küldeményét, a *hét darab aranyat* kezemhez vettem, mik reám olly jótévoleg hatottak, mint az egykori pusztán bujdosó népre az égből hullott manna. — Miért is azon nagyérdemű tisztelt álnévű Asztalosí ur, a debreczeni tisztelt asztaloseczéh. ugy a pesti bíráló bizottmányban résztvett asztalos mester urak, valamint tek. dr. Bugát Pál ur és a Vasárnapi Ujság szerkesztője, az édes anyanyelvünk körüli lelkes fáradozásukért fogadják ezen egyszerű, de szívből eredt nyivános köszönetemet. — Engedje a Gondviselés, hogy a felkarolt ügyet olly süker koronázza, mint hajdan a sivatag puszták fölött röpülő madárét, ki röptében a magasból a szájában tartott makkot elejté; ez a földből táplálékot nyerve csirát hajtott, elgyökerezett, kisarjadt; idővel magasra nőtt, századok mulva rengeteg erdővé lett. — T. szerkesztő ur! a becses lapjaiban közzétett kívánatára, hogy ha a pályázók átengednék munkáikat annak, a ki azokból egy egészet állitson össze, válaszon az, hogy részemről a magamét szivesen átengedem, mihez még tennivalóm is lesz. Csak a munkát ne hamarkodják el, kérem az illető urakat. — A nekem irt levelében levő szerencsekívánatát köszönöm a tisztelt szerkesztő urnak. Hogy többször is találkozzunk, minden lelki testi tehetséggemmel azon fogok igyekezni, hogy: magamat arra méltóvá s érdemessé tegyem. Oskolákat én nem jártam, kivéve gyermek koromban falun abc-ét, meg egy pár katekismust tanultam, azon csekély igénytelenséget, a mit tudok, a könyvek és hirlapok szenvedélyes olvasásának

köszönöm. Így senkise csudálkozhatik, ha az én pályázó társaim az irodalmi téren engem sokkal felül szárnyaltak, mint ezt a hírlapban is közzétette a t. szerkesztő ur. Én az asztalosságot tanultam, így a mit a pennával elmulasztottam, azon igyekeztem most, hogy azt a gyaluval kipótoljam. A hol az élet kedves dajkája, a remény azzal biztat, hogy: nem leszek a legutolsó a gyalulni tudók közt.

Kérem a t. szerkesztő urat, méltóztassék köszönetemet becses lapjaiban közzétenni, hogy háladalansággal ne vádoltassam. — Szerkesztő urnak köszönöm érettem való fáradozásait, stb. stb. — *Kiss Sámuel* asztalos mester.

⊙ (*A muszka csár*) Napoleon hercegnek négy szép csikót küldött ajándékba; de nem a közmondásos sárga csikót, mert ez császári ajándéknak mégis kevés volna, hanem valóságos négy lábú csikókat, mellyek Ázsia pusztáin vadon termettek, és most olly szelidek, mint a bárány. Ez állatok sem gondolták egykor, hogy annyira ki fognak pallérozódni, miszerint Párisban a császári ünnepélyeken díszben megjelenhessenek, habár csak a hintóba fogva is.

+ (*As insbrucki egyetem ifjuságát*) Bécsből érkezett felsőbb rendület folytán a diáksapka, s a fehér-zöld nemzeti szalag és a tavaszi hadjáratból maradt egyenruha viselésétől eltiltották.

Egyveleg.

△ (*Vasuti történet.*) Nov. 17-én a Berlinbe vezető vasutvonalon, egy gyors külön vonatu mozdony, elérte a főteher- és személyvonatot, mellyet messzebbre gondolt előre haladottnak. A gyorsmozdony neki rohant a fővonal hátulso kocsiainak, mellyeken 200 mázsa gyufa volt, melly azonnal lángot vetett és borzasztóan égni kezdett. Az egész vonatot az elégetéstől csak az által lehetett megmenteni, hogy az égő kocsikat kiakaszták, s az utmelletti árokba döntötték. A vonat azután tova robogott, a nélkül hogy azon ember csak legkisebb sérülést is szenvedett volna.

⊙ (*Birói ítélet.*) Francziországban a calais-i ujság írja, miszerint egy ur és neje, vadászni menvén, a császár feltartóztatá őket s miután a nő fegyverengedélyt nem tudott felmutatni, bepanaszlá őt a törvényszéknél, melly előtt a nő azzal védte magát, hogy valamint külön utlevél nem kell a nőnek,

ha férjével utazik, ugy ha ezzel vadász, külön fegyverengedélyre sincs szüksége, mert az egyház által megszentelt házassági kötelék, a két személyt egygégé teszi, mit a közmondás így fejez ki: „Férj és feleség: — egy test.“ De a törvényszék e kölcsönösségnek a fegyverengedélyre is kiterjesztéséről mitsem akart tudni s az ujabbkori Dianát 30 frank bírságra és fegyvere elkobzására ítélte.

+ (*Természetrájsi ritkaság.*) A pozsonyi természettudósok közelebbi ülésében a titkár a nyitramegyei kórház orvosától Rozány urtól egy életrájsi vázlatot olvasott föl egy azon kórházban közelebb meghalt nőszemélyről N. Ilonáról, ki 1818. körül hároméves korában elveszett, s mintegy 15 év múlva (1832-ben) medvevadász alkalmával egy meglőtt s barlangja előtt kimult medve társaságában találtatott fel újra. Értelmi fejlődésében egészen elhanyagolva, cretinné satnyult, annyira, hogy úpolóinak későbbi emberbaráti gondoskodása sem volt képes egyébre, mint apróbb házidolgok utánzására bírni, s csupán egyes roszul kiejtett szóra birták megtanítani. Még életének négy utolsó éve alatt is, mellyeket a nyitrai kórházban töltött, táncza és mormogó énekével visszaemlékezett korábbi tartózkodására. A nép csak Medvedicának (medvelánynak) nevezte. Jókai beszélt is irt régebben e tárgyról. — Hetek előtt valamelyik német lap hasonló esetet közölt, melly szerint egy, évek előtt gyermekségében elveszett leányt csak ez év februar havában fedeztek volna föl egy medve társaságában a vadászok. Nincs benne kétség, hogy e két eset azonos, s a német lap csupán a fölfedezés idejét tévesztette el.

△ (*Páris szépítési módját*) Franciaországban már Rouen város is követi. Itt ugyanis a város 968 egymás hátán álló házat sajátít ki, 18 millió frankon. Az így nyert 50 ezer négyszögölnyi tér felét utcákra s tágas terekre fordítják. Pestbelvárosnak is felette szükséges volna már egy illy gyökeres kura; milly szép lenne például a váci-utcát, uri-utcát, molnár-utcát stb. egyenesre, a zsbárus-, kötő-, magyar-, himző- stb. utcát pedig szélesebbre operálni.

+ (*Harminczhárom éves kis diák.*) A lemergi gymnasium első osztályába ez iskolai évre egy 33 éves férfi iratta be magát, ki az 1849-iki hadjáratban résztvett s a csendőrségnél is szolgált. A papi pályára akar lépni, ha majdan a szükséges előkészítő tanulmányokat elvégezte.

Színházi napló.

Péntek, nov. 25. „Bánk bán.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *Katona József*. A királynőt ezuttal Szathmáry L.-né személyesítette. Igyekezete elismerésre méltó; hogy nem volt minden tekintetben kielégítő, annak oka egyéniségében rejlik. Drámákban más hang, más szaválás kívántatik, mint vigjátékokban. Bánk bán Komáromi, Petur bán Rónai volt; egyes jelenetekben mindketten kitűntek. Tóth József jelesen adta Biberachot. Munkácsy-F.-né mint Melinda legsikerültebben játszott.

Szombat, nov. 26. Stéger ur tizedik föllépteül: „Hunyady László.“ Eredeti opera 4 felv. Erkel Ferencztől. Roppant közönség s valószínűleg igen sikerült előadás.

Vasárnap, nov. 27. „Indiana.“ Eredeti regényes szomorujáték, 4 felv. *Kövér Lajostól*. Nem tudjuk, kinek a kedveért rántották elő e nagyon is naiv darabot. Mióta először adták, semmit sem változott. Még a cigány miatyánkot sem tették bele, a mit annak idejében Kakas Márton ajánlott. Pedig csakugyan bele illenek.

Hétfő, nov. 28. Először: „Vén darázs.“ Eredeti színmű 3 felv. Irta *Némethy György*. Az új darabról csak annyit, hogy csekély igényekkel van írva, s hogy általában elég barátságosan fogadta a közönség.]

Kedd, nov. 29. Stéger Ferencz urnak tizenegyedik föllépteül: „Proféta.“ Opera 5 felv. *Meyerbeertől*. Epen olly tularadozó közönség, mint eddig, ha Stéger énekelt. A kinek nincs sem kedve, sem ideje két nappal előbb rendelkezni jegy iránt, vagy órahosszat álldogálni a színház szoros földszintén, az nem láthatja Stéger. Mi is így jártunk — de az nem baj, ha tele van a színház.

Szerda, nov. 30. Stéger Fer. urnak tizenkettedik föllépteül: „Ernani.“ Opera 4 felv. *Verditől*. Kissé kevesebb közönség. Az a híre, hogy Stéger szerződött fog, de az egyezkedés még nem történt meg.

Csütörtök, dec. 1. „Fenn az ernyő, ninesen kas.“ Eredeti vigjáték 3 felv. Irta *Szigligeti*.

Szerkesztői mondanivaló.

4797. *Andrasfalva*. A költemény igen szép haladásra mutat, ezt már csakugyan kedvünk volna közölni, egy pár rikitóbb kifejezéssel tán megbarátkozunk még. — A levél többi részét átszolgáltattuk a n. Múzeum t. igazgatójának, kinek kezében van még a muzeumi székek ügye. A vajudás szakában vagyunk. Maholnap talán már biztos választ nyerhet ön a felföldi hölgyek honleányi ajánlatára.

4798. *H.-Böszörmény*. Üdvözljük a lelkes hangokat. Sajnáljuk, hogy a közlemény a mai számba már nem fért. — A tárogató ezimű hangszer ügyes készítője Budán lakik, neve Seripsky Albert. Ő készít a muzeumi példányok után Suck András szép hangu tárogatóját, mellyet jövő csütörtökön fog bemutatni a pesti közönségnek a Múzeum teremben. Suck urnál készen van a tárogató-iskola is, mellyel szívesen szolgál bárkinek is. (Tálalható a nemzeti színház zenekaránál.) Jó volna, ha ez értesítésünket észrevennék mindazok, kik hezzánk e tárgyban már korábban fordultak utasításért. Több helyen be akarják e hangszert hozni a cigánybandákba, hogy a jövő farsangon már ennek hangjainál járassák a komoly palotás táncot. Biz oda e hangszert nagyon jól fog illeni. A Ligats tárogatója után készült példányok tökéletlen semmisségek.

4799. *Baja*. Pápp Zeigmond urnak. A Kazinczy-alap számára küldött 50 fót és 1 darab aranyat vettük s az Akadémia pénztárnokának átszolgáltattuk.

4800. *Csurgó*. Horváth József tanár urnak. A Kazinczy alapítványnak szánt 15 fót az Akadémia pénztárnokának adtuk át.

4801. *Prépost J. urnak*. A hosszú tiltakozást lapunk szűkebb terjedelménél fogva nem adhatjuk. Nézetünk szerint a folyamatban levő per kimenetele is be volna várando.

4802. *Ns. Miliáts. K. J.* Tudakozódásunk eredménye ez, hogy az ön által küldött összeg a „G. L.“ szerkesztőségének hiánytalanul átadott. A többire nézve ott kellene zörgetni.

4803. *Hadház. T. B.* — László Károly ur számára a lapok folyvást pontosan küldetnek. Ujlag intézkedtünk, hogy semmi panasz fenn ne foroghasson. A legszívesb készséggel teljesítjük e részben különösen a távolban lakó hazánkiai kívánságát.

4804. *Visszapillantás*. Hol a nap — stb. Közölni fogjuk.

4805. *Debreczen. K. K.* A rajz bármikor átvehető lesz nálunk. Tessék írta intézkedni. Személyesen még szívesebben látjuk.

4806. *Köbölkut. P. G.* Bizony bocsánatot kell kérnünk, hogy elkéstünk. Ez hiba volt, de nem a mi hibánk, hanem a sok egyéb vidéki közlemény szorította háttérbe. A mit lehet, még jóvá tesszük.

4807. *Tata. M. A.* Ön azt kívánja, hogy a szabót nevezzük *ruhásznak*. Ez még csak megjárna, ámbár nem látjuk át szükségét? Hanem mikor azt is ajánlja ön, hogy a vargát nevezzük *lábelész*-nek, akkor már világos lesz előttünk, hogy ez egyszer rosz helyen áll itt az — ész. Bocsánat, ez semmi kétértelműség.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap- kelet nyug.		Izraelit. naptár	☾ Hold- kelet nyug.		
			6.	p.		6.	p.	6.
December					Kislev			
4 Vasárn.	B 2 Borbold	B2 Borb	22 D 25 Phil	7 30	4 11	8	0 55	1 1
5 Hétfő	Sabbas apát	Abigail	23 Amphil.	7 31	4 11	9 Bold.	1 13	2 9
6 Kedd	Miklós püsp.	Miklós	24 Katalin	7 31	4 11	10	1 32	3 18
7 Szerda	Ambrus p.	Ambrus	25 Kelemen	7 33	4 11	11	1 56	4 32
8 Csütört.	BA. fogant.	Sophrón	26 Alipius	7 34	4 11	12	2 28	5 48
9 Péntek	Leokadia sz.	Caesar	27 Per. Jak.	7 35	4 10	13 Benes	3 10	7 2
10 Szomb.	Jud. Eula'ia	Juditha	28 István r.	7 37	4 10	14 Sab.	4 7	8 15

Holdnegyed: ☉ Holdtölte 10-én 4 óra 29 perczkor reggel.

TARTALOM.

Galambóc vára (képpel). Zombory Gusztáv. — Három költemény. Tóth Kálmán. — Az utolsó budai basa (folyt.) Jókai Mór. — Hítrgei állatok (folyt.) — Hazai népviseletek: V. Betleni oláhok (képpel). — A Royal Charter hajótörése (képpel). — Az erdélyi Múzeum-egylet. — *Tárház*: Kakas Márton a színházban. — A franciaia hadsereg (folyt., képpel). — Hallgatjuk a tárogatót! — Pótló tudósítások a Kazinczy-ünnepélyekről. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Mi ujság? Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

A *Politikai Ujdonságok* 48. számának főtartalma: Nehéz a választás. — Az erdélyi Múzeum-egylet ünnepélyes megnyitása. — Heti krónika. — Marokkó. — Vidéki közlemények: Hódmezővásárhely, Baróth. — Bécsi levél. — *Tárcza*: Az erdélyi Múzeum-egylet gyűlésén tartott beszédek: I. Gróf Mikó beszéde. II. Báró Eötvös beszéde. Rendes rovatok.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)